

RAPPORT 2020:23

Arkitektur och gestaltad livsmiljö

Sammanfattning av Boverkets arbete

2018 - 2020

Arkitektur och gestaltad livsmiljö

Sammanfattning av Boverkets arbete
2018 - 2020

Titel: Arkitektur och gestaltad livsmiljö
Rapportnummer: 2020:23
Utgivare: oktober 2020
Upplaga: 50 ex
Tryck: Boverket, Karlskrona
ISBN tryck: 978-91-7563-720-4
ISBN pdf: 978-91-7563-721-1
Diarienummer: 3.4.1 2605/2018

Rapporten kan beställas från Boverket.

Webbplats: www.boverket.se/publikationer
E-post: publikationsservice@boverket.se
Telefon: 0455-35 30 00
Postadress: Boverket, Box 534, 371 23 Karlskrona

Rapporten finns i pdf-format på Boverkets webbplats.
Den kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Förord

Våren 2018 beslutade regeringen om propositionen ”Politik för gestaltad livsmiljö” och riksdagen om ett nytt mål för området. Boverket fick samtidigt ett samlat ansvar för samordning, kompetensstöd och främjande insatser till offentliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå i frågor om arkitektur och gestaltad livsmiljö.

Detta är Boverkets redovisning av genomfört arbete inom regeringsuppdraget om arkitektur och gestaltad livsmiljö. Boverket har hittills fokuserat på områden som regeringen pekat ut, exempelvis skolors och vårdens miljöer, metodstöd för upphandling, vägledning för kommunalt arkitekturstrategiskt arbete samt samordning av Boverkets, Riksantikvarieämbetets, ArkDes och Statens konstråds gemensamma arbete.

Boverket har även identifierat ett antal viktiga framtidsfrågor, exempelvis att arbetet behöver breddas och att fler måste involveras. Redovisningen lyfter även fram breda samhällsfrågor kopplat till arkitektur, gestaltad livsmiljö och hållbarhet samt specifika frågor kring offentliga rum, cirkulärt byggande och förvaltande, bostadsutformning och värdeskapande stadsstrukturer.

Det handlar om att använda arkitektur och gestaltad livsmiljö som verktyg i det hållbara samhällsbygget och om att arbeta för höjd kvalitet i våra byggda miljöer. Arbetet är långsiktigt, kräver helhetssyn och att många aktörer arbetar tillsammans. Boverket vill med sitt främjande och stödjande arbete medverka till att aktörer i hela landet skapar, utvecklar och förvaltar miljöer som människor kan vara stolta över länge.

Ansvarig för uppdraget har varit Anette Löfgren som tillsammans med Suzanne Pluntke har skrivit rapporten.

Karlskrona i oktober 2020

Helena Bjarnegård

riksarkitekt

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	11
Boverkets uppdrag	11
Inriktning	12
Uppdragets kommunikationsstrategi	13
Arbetsupplägg och organisation	15
Boverkets strategiska arbete	15
Kontinuerligt arbete och aktuellt fokus	15
Projektorganisation	16
Integrering av arbetet på Boverket	17
Myndighetssamverkan	18
Samverkan mellan fyra myndigheter	18
Samverkansforum	22
Samverkan mellan Boverket och länsstyrelserna	22
Genomfört och pågående arbete	23
Seminarium och konferenser	23
Arkitektur och gestaltad livsmiljö på Boverket.se	26
Statligt byggande och förvaltning	27
Kommunala och regionala verktyg	28
Utveckling av skolor och vårdens fysiska miljöer	29
Uppdragets koppling till andra produktioner på Boverket	32
Uppföljning och omvärldsbevakning	35
Möjligheter i genomförandet	37
En samlad politik stödjer implementeringen	37
Stort intresse för frågorna	37
Satsningar på hållbar stads- och samhällsutveckling	37
Lärdomar av pandemin - omställningskunskap	37
Omfattande nationellt samarbete	38
Tydligt och långsiktigt uppdrag till Boverket	38
Utmaningar, hinder och behov i genomförandet	39
Övergripande nivå	39
Nationell nivå	40
Regional nivå	42
Kommunal nivå	43
Inriktning på fortsatt arbete	45
Planerade aktiviteter 2021	45
Viktiga områden att arbeta vidare med	46
Bilagor	49
1. Boverkets deltagande i andras arrangemang	49
2. Boverkets leveranser	54

Sammanfattning

Boverket har ett samlat ansvar för samordning, kompetensstöd och främjande insatser till offentliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå i frågor om arkitektur och gestaltad livsmiljö. Arbetet innebär en kontinuerlig uppbyggnad av området och att genom ökad medvetenhet och kunskap bidra till att skapa bättre förutsättningar för de som planerar, bygger och förvaltar.

Arbetet påbörjades 2018 med skapandet av en organisation för verksamheten. Samtidigt förstärktes Boverket genom att ytterligare kompetens rekryterades och riksarkitekten tillsattes. Boverket har sedan dess arbetat med kontinuerlig kunskapsutbyggnad, kunskapsspridning och dialog inom de i regeringsuppdraget utpekade områdena: myndighetssamverkan, statligt byggande och förvaltning, regionala och kommunala verktyg samt utveckling av skolor och vårdens fysiska miljöer. Dessutom genomförs årliga fokuseringar. Arbetet sker i nära dialog med offentliga aktörer på statlig, regional och kommunal nivå samt med näringsliv och akademi. Löpande dialog och kunskapsutbyte sker särskilt med Riksantikvarieämbetet (RAÄ), ArkDes och Statens konstråd. En strategisk plan för intern implementering av politikområdet i övrig verksamhet kommer att verkställas under 2021.

Boverket samordnar det gemensamma arbetet mellan Boverket, RAÄ, ArkDes och Statens konstråd. Målet med samverkan är en långsiktig, stabil och jämbördig samverkan inom området arkitektur och gestaltad livsmiljö. Huvudsakligen har samverkan skett genom referensgrupper kopplade till myndigheternas olika regeringsuppdrag och gemensamt genomförda konferenser. I samverkan med Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) har de fyra myndigheterna genomfört utlysningen ”Gestaltad livsmiljö – arkitektur, form, design, konst och kulturarv i offentlig miljö”. Boverket är medlem i Samverkansforum och kan på så sätt samverka med statliga byggherrar och förvaltare. Boverket för en kontinuerlig dialog med länsstyrelserna och stödjer därigenom deras arbete med arkitektur och gestaltad livsmiljö.

Boverket har mellan april 2018 och september 2020 genomfört ett stort antal stödjande och kunskaphöjande insatser. Boverket har fört samtal, hållit föredrag och medverkat i olika evenemang med bäring på arkitektur och gestaltad livsmiljö. Ämnen som har tagits upp är till exempel hur arkitektur och gestaltning ska kunna möta nya behov i samhället, hur

Sverige ska bli en modig förebild inom området och hur plan- och bygglagen (2010:900), PBL, kopplar till politikområdet.

Tillsammans med Upphandlingsmyndigheten (UHM) arbetar Boverket med att ta fram ett webbverktyg som ska bidra till att kvaliteten i byggda miljöer höjs vid offentliga inköp.

Fortlöpande vägledningsarbete pågår. Som exempel kan nämnas vägledning om kommunernas arkitekturstrategiska arbete, vägledning och lärande exempel om skolor och vårdens fysiska miljöer samt vägledning om PBL:s regler för utformning av byggnader och bebyggelse.

Boverkets uppföljning visar bland annat att kommunerna på grund av resurs- och kompetensbrist har svårt att prioritera frågor kopplade till gestaltad livsmiljö samt att de upplever ett växande glapp mellan reglering i detaljplan och bygglovhantering.

Boverkets bedömning är att det finns goda möjligheter för politikområdet att få önskat genomslag, inte minst eftersom intresset för frågorna är stort. Boverkets förstärkta ansvar för samordning, kompetensstöd och främjande insatser inom arkitektur och gestaltad livsmiljö är långsiktigt och ger goda möjligheter att verka inom fältet, men bör förtydligas i Boverkets instruktion. Många aktörer på olika samhällsnivåer arbetar nu tillsammans med genomförandet. Det successivt utökade samarbetet på nationell nivå ger förbättrade förutsättningar för helhetssyn och synergieffekter. Det görs också stora satsningar, både i Sverige och internationellt, på hållbart samhällsbyggande kopplat till klimatmål, sociala frågor och Agenda 2030. Lärdomar från den snabba omställning som rådande pandemi har medfört - bland annat vad gäller förbättrade digitala arbetsätt - är en potential i arbetet med politikområdet för gestaltad livsmiljö, där omställning till ett mer hållbart samhällsbygge är centralt.

Boverket ser följande utmaningar hinder och behov:

- Samarbete är resurs- och tidskrävande, men rätt genomfört kan det skapa effektivitet och synergier.
- Boverkets och andra myndigheters regeringsuppdrag är relativt smala i sakligt innehåll samtidigt som politikområdet är omfattande.
- Pandemin kan medföra förändringar som vi ännu inte kan överblicka.
- Det finns svårigheter i att förklara vidden av begreppet gestaltad livsmiljö.

- Det finns ett stort behov av nya affärs- och värderingsmodeller för att i ett långsiktigt perspektiv kunna värdera omsorgsfull gestaltning, kvalitet och hållbarhet.
- Endast ett begränsat antal statliga aktörer har uppdrag eller direktiv kopplade till genomförandet av politikområdet.
- Olika statliga ekonomiska stöd inte i tillräcklig stor utsträckning tar hänsyn till politikområdets mål.
- Såväl forskning som utbildning på alla nivåer har en svag koppling till politikområdet.
- Det saknas samstämmighet mellan länsstyrelserna huruvida deras stödjande roll är förenlig med myndighetsutövning.
- Regionala utvecklingsfrågor är ofta lågt prioriterade i förhållande till regionernas övriga ansvarsområden.
- Kommunerna har olika förutsättningar vad gäller resurser, kunskap och kompetens för att kunna arbeta med arkitektur och gestaltad livsmiljö.
- Många kommuner har svårt att avsätta tillräckligt med medel till förvaltning av offentliga rum.
- Det finns begränsade möjligheter att hantera frågor om gestaltad livsmiljö genom hela PBL-processen.
- I PBL är kopplingen inte tillräckligt utvecklad exempelvis vad gäller helhetssyn i gestaltning av offentliga miljöer, hur offentliga miljöer kan regleras juridiskt och vilken roll de spelar för hållbar utveckling.

Boverkets verksamhetsplanering för framtida arbete inom regeringsuppdraget pågår. Under 2021 planeras bland annat fortsatt vägledningsarbete för utveckling av skolor och vårdens fysiska miljöer samt publicering av webbverktyget för upphandling. Nya projekt är bland annat kunskaps- höjande insatser om kommunernas arbete med arkitektur och hållbar gestaltad livsmiljö samt en förstudie om hinder och möjligheter i PBL med fokus på det materiella perspektivet.

Ansvar för att genomförandet av politikområdet för gestaltad livsmiljö ska få genomslag delas av många. Boverket anser att följande områden är viktigt att arbeta vidare med för att lyckas:

- Det behövs ökad kunskap och kompetens som belyser politikområdets fulla bredd, utan att de enskilda sakfrågorna gå förlorade.

- Det behövs ett förändrat långsiktigt ekonomiskt perspektiv för att kunna skapa och utveckla sociala och ekologiska värden i den byggda miljön.
- För att främja återbruk och användning av hållbara material, både när det gäller samlade miljöer och de material dessa består av, behövs en översyn av informella och formella styrmedel.
- Arbetet med offentliga rum behöver vidareutvecklas för att i ännu högre grad inkludera sociala frågor som exempelvis trygghet, identitet och delaktighet.
- Kunskap behöver utvecklas och synergier med andra fält kartläggas för att främja goda boendemiljöer där bostadens arkitektur kopplas till exempelvis hälsa, ofrivillig segregation, hyressättning, klimatpåverkan och energianvändning.
- Förbättrad kunskap om förutsättningar i hela landet behövs för att skapa förståelse för värden som finns och som kan skapas på landsbygden och i gränslandet mellan stad och land.
- Genom ett mer medvetet och tvärsektoriellt arbete kan skapandet och förvaltandet av långsiktigt hållbara stadsstrukturer med ett mångfasetterat innehåll främjas.

Inledning

Boverkets uppdrag

Regeringen har gett Boverket i uppdrag att förstärka arbetet med arkitektur och gestaltad livsmiljö.¹ Uppdraget har sin grund i propositionen ”Politik för gestaltad livsmiljö”, där det bland annat framgår att ett helhetsgrepp i arbetet med den gestaltade livsmiljön behövs. Propositionen lyfter även att ansvarsstrukturen behöver tydliggöras och stärkas för att främja den gestaltade livsmiljöns kvalitet och för att stödja utvecklingen inom området.²

Av uppdraget framgår att Boverket ska ansvara för samordning, kompetensstöd och främjande insatser till offentliga aktörer på nationell, regional och lokal nivå. I uppdraget ingår även att samordna de fyra aktörer som är extra viktiga i arbetet att skapa nödvändig helhetssyn: Boverket, Riksantikvarieämbetet (RAÄ), ArkDes och Statens konstråd. Tillsammans fångar myndigheternas verksamhetsområden gestaltad livsmiljöns grundläggande byggstenar. Regeringen har även inrättat ett råd för hållbara städer som leds av Helena Bjarnegård, riksarkitekt på Boverket. Rådet består av elva statliga myndigheter samt representanter för länsstyrelserna och Sveriges kommuner och regioner (SKR).

Boverket ska senast den 15 oktober 2020 till regeringen redovisa genomfört arbete samt beskriva de eventuella utmaningar, hinder och behov som myndigheten möter vid genomförandet av uppdraget.³ I samråd med RAÄ, ArkDes och Statens konstråd ska Boverket beskriva hur samverkan mellan myndigheterna har utvecklats. Boverket ska särskilt beskriva hur arbetet med arkitektur och gestaltad livsmiljö har integrerats i och eventuellt skapat synergier med annan verksamhet hos myndigheten. Vidare ska Boverket lämna förslag till inriktning på det fortsatta arbetet med uppdraget.

¹ Uppdrag att förstärka arbetet med arkitektur och gestaltad livsmiljö (N2018/02273/SPN, N2017/03879/SPN) (Boverkets diarienummer 2605/2018)

² prop. 2017/18:110

³ Ändring av uppdraget om att förstärka arbetet med arkitektur och gestaltad livsmiljö (Fi 2020/00942/SPN) (Boverkets diarienummer 2605/2018)

Inriktning

Boverket har fått en förstärkt roll

Boverket har sedan 2018 fått en förstärkt roll i att främja arbetet med arkitektur och gestaltad livsmiljö. Arbetet innebär en kontinuerlig uppbyggnad av kunskapsområdet, vilket bidrar till att skapa bättre förutsättningar för de som planerar, bygger och förvaltar att verka i politikens anda. Uppdragets huvudmålgrupper är kommuner, regioner, länsstyrelser och statliga myndigheter samt i vissa fall privata aktörer.

Uppbyggnad av uppdraget

2018

Uppbyggnadsfasen under 2018 omfattade bland annat tolkning av uppdraget, framtagande av projektplaner, insamling av relevant kunskap, att bygga upp nätverk och referensgrupper samt lägga grunden för samarbetet inom arbetsgruppen samt med Boverkets riksarkitekt som tillträdde i början av 2019. Tillförordnad riksarkitekt och Rådet för hållbara städers dåvarande ordförande stöttade Boverket under denna inledande fas.

2019

Under 2019 var fokus att externt öka kännedomen om politikområdet, Boverkets uppdrag och riksarkitektens roll samt påbörja Boverkets samordnade och vägledande arbete. Pågående samverkan mellan de fyra myndigheterna intensifierades och Boverket blev medlemmar i Samverkansforum. Boverket testade olika arenor för att nå målgrupperna och kommunicerade brett. Riksarkitekten hade en bärande del i kommunikationsarbetet.

Under 2020 har Boverket fokuserat verksamheten på tydliga leveranser av kunskapsunderlag, vägledningar och möten inom uppdragsbeskrivningens fyra områden:

- Myndighetssamverkan.
- Statligt byggande och förvaltning.
- Regionala och kommunala verktyg.
- Utveckling av skolor och vårdens fysiska miljöer.

Boverkets webbsida om arkitektur och gestaltad livsmiljö har vidareutvecklats.⁴ Där publiceras fortlöpande färdigställda vägledningar och

⁴ Boverket 2020. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/>. Hämtat 2020-10-13.

annat material som Boverket tar fram, enskilt eller i samverkan med andra aktörer. Under Covid 19-pandemin har Boverket genomfört digitala konferenser, vilket har medfört att Boverket nått fler aktörer och därmed ökat möjligheterna att sprida kunskap och inspiration.

Fortsatt arbete

Under hösten 2020 pågår verksamhetsplanering, både internt på Boverket och tillsammans med RAÄ, ArkDes och Statens konstråd. Boverkets verksamhet kommer under 2021 bland annat att fokusera på att integrera kunskapsområdet i myndighetens övriga verksamhet. Avsikten är också att externt följa effekterna av Boverkets arbete. Även projekt vars syfte är att stärka kopplingen mellan hållbarhet, arkitektur och gestaltad livsmiljö planeras. Lansering och spridning av befintliga vägledningarna och särskilda insatser till utpekade målgrupper kommer också att ske.

Uppdragets kommunikationsstrategi

Mål för Boverkets kommunikationsarbete

Boverkets kommunikationsstrategi för uppdraget säkerställer ett långsiktigt arbetssätt, vägleder enskilda kommunikationsinsatser och tryggar att alla arbetar mot gemensamma kommunikationsmål. Målen för 2020 - 2022 är att:

- Öka medvetenheten om arkitekturens och den gestaltade livsmiljöns betydelse,
- Öka kunskapen om arkitektur (så som den beskrivs i propositionen) och om Boverkets uppdrag,
- Underlätta för målgrupperna att använda Boverkets kunskap inom området i deras eget arbete.

Boverkets budskap

Boverkets budskap är att arkitektur, form och design är ett effektivt och kraftfullt verktyg som bidrar till att lösa samhällsutmaningar. Målsättningen är att detta ska vara till nytta för olika aktörer i deras dagliga praktik.

Budskapsplattformen är ryggraden i uppdragets kommunikation och används för att berätta om uppdraget och stimulera till ett nytt sätt att tänka.

Målgrupper med möjlighet att förändra

Uppdragets huvudmålgrupper är kommuner, regioner, länsstyrelser och statliga myndigheter samt i vissa fall privata aktörer. För att öka kunskapen om målgrupperna och deras behov - så att Boverket kan nå dem

på rätt plats, på rätt sätt och med rätt material - har Boverket gjort en målgruppsanalys. Frågor som har undersökts är hur stor kunskapen om politikområdet är idag, hur stort intresset är, vilka hinder som målgrupperna stöter på i sitt arbete och vilken typ av stöd de behöver från Boverket för att kunna arbeta med arkitektur och gestaltad livsmiljö. Analysen är inte heltäckande, men ger en god bild av målgruppernas behov av kunskap samt lämpliga kanaler för vägledning.

Arbetsupplägg och organisation

Boverkets strategiska arbete

För att uppnå målet att skapa förbättrade förutsättningar för de som planerar, bygger och förvaltar att arbeta med politikområdet ska Boverket:

- Samla och sprida kunskap inom området för att vägleda och motivera, inspirera och engagera.
- Skapa delaktighet och förena aktörer genom hela processen från planering till byggande och förvaltning samt mellan forskning och praktik.
- Fånga upp behov av och lyfta förslag om förändringar av regelverk och andra former av styrmedel för området.
- Arbeta internt kontinuerligt och långsiktigt med uppbyggnad och uppföljning av kunskapsområdet arkitektur och gestaltad livsmiljö.

Kontinuerligt arbete och aktuellt fokus

Arbetet är tudelat: dels kontinuerligt arbete för utveckling, kunskaps-spridning och dialog, dels aktuell fokusering (projekt) med tydliga leveranskrav.⁵ I samband med Boverkets verksamhetsplanering läggs årligen prioritering och plan för genomförande.

Kunskapsrådets kontinuerliga arbete är uppdelat i fyra områden inom vilka Boverket bygger upp kunskap så att kompetensstöd kan ges och främjande insatser kan göras:

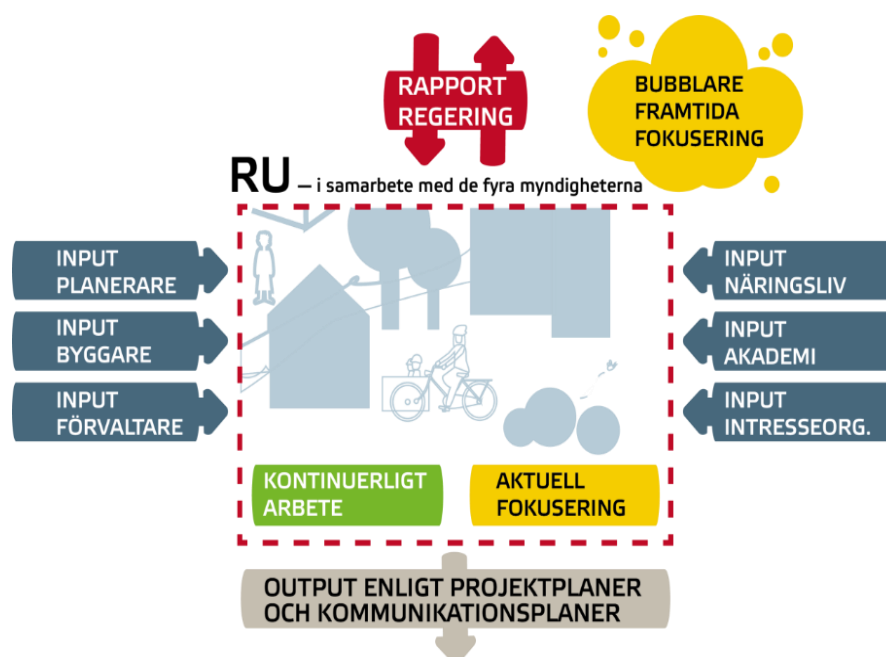
- Myndighetssamverkan.
- Statligt byggande och förvaltning.
- Regionala och kommunala verktyg.
- Utveckling av skolor och vårdens fysiska miljöer.

Uppdragets aktuella fokuseringar är baserade på regeringsuppdragets formuleringar. Aktuella fokuseringar under 2020:

- Prototyp för ett webbverktyg om upphandlingsförfaranden.
- Vägledning om arkitekturstrategiskt arbete i kommunerna.
- Vägledning om utformningskravet i PBL.

⁵ Se figur 1

- Lärande exempel och vägledning för utveckling av vårdens fysiska miljöer.
- Lärande exempel och vägledning för utveckling av skolor- och förskolors fysiska miljöer.
- Förstudie om övergripande hälsoplanering kopplad till byggd miljö.

Figur 1 Illustration av regeringsuppdragets olika delar.

Boverkets arbete sker i nära dialog med ett flertal offentliga aktörer på statlig, regional och kommunal nivå samt med näringsliv och akademi. Dialog och kunskapsutbyte sker kontinuerligt med till exempel RAÄ, ArkDes, Statens konstråd, Upphandlingsmyndigheten (UHM) och SKR. Boverket har även startat ett nätverk med personer som representerar lärosäten kopplade till arkitektur och gestaltad livsmiljö.

Projektorganisation

Uppdraget är placerat på Uppdragsavdelning, som leder och driver arbetet med Boverkets större uppdrag. På avdelningen återfinns uppdragsägare, som ansvarar för en uppdragsportfölj bestående av ett eller flera uppdrag och projekt. En av dessa uppdragsägare ansvarar för Boverkets arbete med arkitektur och gestaltad livsmiljö. Medarbetare från verksamhetsavdelningarna lånas in för att arbeta i de olika uppdragen. Antingen som projektledare, samordnare eller projektdeltagare. På så sätt

möjliggörs en stor kompetenssammansättning. Bland annat arkitekter, planeringsarkitekter, landskapsarkitekter, bebyggelseantikvarier, jurister, kommunikatörer, kulturgeografer och ingenjörer är för närvarande kopplade till uppdraget.

Integrering av arbetet på Boverket

Regeringsuppdrag stärker Boverkets arbete

Betydelsen av att implementera gestaltad livsmiljö-perspektivet

Enligt Boverkets instruktion har myndigheten i uppdrag att arbeta med frågor kopplade till gestaltad livsmiljö. Regeringsuppdraget är viktigt eftersom det stärker det strategiska arbetet att tydligare implementera perspektivet i Boverkets hela verksamhetsområde.

Ett framgångsrikt arbete kräver ett gemensamt språk. Boverket måste därför fortsatt implementera perspektivet gestaltad livsmiljö i myndighetens verksamhet. Detta kräver att arbeta med både verksamhetsstyrning och inspiration. Att politikområdet är väl förankrat hos medarbetarna, och därmed kopplar till den dagliga verksamheten, ökar även potentialen för ett långsiktigt arbete och interna synergier.

Strategisk plan för intern implementering

Boverket arbetar just nu med en strategisk plan för implementering av frågor om arkitektur och gestaltad livsmiljö i myndighetens övriga verksamhet under 2021. Den strategiska planen är ett underlag i myndighetens verksamhetsplanering. För att integrera frågan i och skapa synergieffekter med övrig verksamhet omfattar planen åtta strategier och ett antal aktiviteter. De åtta strategierna handlar bland annat om att integrera frågan i styrnings- och ledningssystem, att förtydliga roller och ansvar i organisationen, att långsiktigt bygga djup expertkunskap inom området, att bygga upp bred kunskap hos många medarbetare och att på olika sätt skapa intresse och engagemang för frågan internt. Den strategiska planen ligger i linje med Boverkets övergripande strävan att involvera fler kompetenser i olika projekt och arbeta mer tvärsektoriellt. Utmaningen ligger i att balansera resurser mellan de många prioriterade områden som Boverket arbetar med.

Myndighetssamverkan

Samverkan mellan fyra myndigheter

Samordning av arbetet

Boverket samordnar det gemensamma arbetet mellan Boverket, RAÄ, ArkDes och Statens konstråd. Arbetet innebär att både öka kunskapen om och främja det långsiktiga arbetet med arkitektonisk kvalitet och omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer hos såväl allmänhet som privata och offentliga aktörer. Propositionen beskriver myndigheternas ansvarsområde inom denna samverkan. Arbetet pågår kontinuerligt och kan endast avbrytas efter beslut från regeringen. Målet med samverkan är en långsiktig, stabil och jämbördig samverkan inom området arkitektur och gestaltad livsmiljö. Boverket har sedan 2009 i olika uppdrag samverkat med RAÄ, ArkDes och Statens konstråd kring bland annat arkitekturfrågor.⁶

Avgränsning

Boverket, RAÄ och Statens konstråd har för närvarande regeringsuppdrag som kopplar till politikområdet. ArkDes arbetar istället med uppföljning av politiken och andra i propositionen nämnda aktiviteter utifrån en tolkning av propositionens skrivningar. Detta sammantaget styr vilka projekt som samverkan omfattar.

Det är viktigt att samverkan genomgående förhåller sig till propositionens ambition att behandla arkitektur, form, design, konst och kulturarv som en helhet utifrån perspektivet gestaltad livsmiljö. Samverkan ska, utöver aktuella regeringsuppdrag, ha en bas i propositionens skrivningar. Arbetet bör sammantaget beröra de lagrum, politiska mål och aktörer som där lyfts fram. Befintliga miljöer såväl som nya tillkommande omfattas. Arbetet omfattar hela skalan från översiktlig planering till förvaltning.

Myndighetsgemensam plan

En myndighetsgemensam plan är basen för samverkan. Planen är ett levande dokument med en treårig horisont. Planen justeras kontinuerligt. En större bearbetning av planen behövs inför 2021, när flertalet av nu pågående regeringsuppdrag har avrapporterats. Planen kommer på sikt att

⁶ Boverket 2020, <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/sociokulturell-hallbarhet/> och <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/offenliga-miljoers-gestaltning/>. Hämtat 2020-10-13.

uppdateras vad gäller att gemensamt tillvarata gjorda erfarenheter och resultat.

Planering, utveckling och samordning sker både på tjänstepersons- och chefsnivå, i syfte att styra projekt och resurser på bästa sätt. Ekonomiska och personella resurser bestäms av respektive myndighet. Huvudansvaret för de olika projekten fördelas mellan myndigheterna utifrån skrivningar i regeringsuppdrag och propositionen. Utpekad myndighet ansvarar för att ett projekt blir genomfört med stöd från övriga myndigheter. Hur stort stödet från övriga myndigheter är varierar, såväl vad gäller personella som finansiella resurser, beroende på projektets karaktär och respektive myndighets möjlighet att bistå. Det krävs inte att alla myndigheter deltar i ett projekt för att det ska genomföras. En del projekt genomförs med ytterligare aktörer.

Organisation

Styrgrupp

Styrgruppens uppdrag är att på ett övergripande och strategiskt plan leda arbetet med att förverkliga målet för politikområdet. Representanterna i styrgruppen ska besluta vilka resurser som ska läggas på varje enskilt projekt samt säkerställa att uppdragen tillsammans skapar nödvändig helhetssyn. Styrgruppen ska därtill kontinuerligt stämma av strategiskt viktiga frågor så att samsyn skapas i syfte att öka medvetenheten i samhället för betydelsen av stadsbyggnad, arkitektur, form, design, konst och kulturarv. Styrgruppen ska vara en tydlig aktör såväl externt som internt. Boverket är sammankallande.

Arbetsgrupp

Arbetsgruppens uppdrag är att på ett operativt plan genomföra styrgruppens beslut om inriktning samt strategiska arbete. Arbetsgruppens funktion är även att utgöra länk mellan styrgruppen och de enskilda projekten. Arbetsgruppen ansvarar för en effektiv samordning mellan de olika projekten, så att dubbelarbete undviks och synergier uppnås. Boverket är sammankallande.

Genomfört arbete

Styrgruppen

Både beslutande möten och workshops har genomförts. Mötesintensitet har under 2020 ökat samt kompletterats med månatliga avstämningar mellan ordföranden och arbetsgrupp. Sommaren 2019 ledde en extern konsult två workshops med styrgruppen för att ta fram mål, syfte och vision för samverkan. Workshoparna kom även att beröra innebörden av

begreppet gestaltad livsmiljö och vikten av strategisk, jämbördig samverkan. Två workshoppar under 2020 har satt inriktning för det framtida arbetet.

Arbetsgruppen

Arbetsgruppen ses minst en gång per månad. Arbetsgruppens mål för 2020 ger en bild av arbetets inriktning: Att verka för intern förankring av politikområdet på respektive myndighet, sammankalla kommunikatörerna och koordinera det gemensamma kommunikationsarbetet, genomföra två välplanerade seminarier för projektledare av projekt som ingår i samverkan, se till att en konferens med temat gestaltad livsmiljö genomförs, fånga upp slutsatserna av utvärdering av politikområdet, uppdatera vår myndighetsgemensamma arbetsplan och förbereda styrgruppsmöten.

Kommunikationsnätverk och strategisk kommunikationsplan

Under 2020 har en strategisk kommunikationsplan tagits fram. Planen ska stödja myndigheterna i det operativa arbetet på flera nivåer: i gemensamma arbetsuppgifter, i arbetsuppgifter som ägs av en myndighet och som görs i samverkan med en eller flera av myndigheterna, i det interna förankringsarbetet på respektive myndighet samt i kommunikation med departementen. Syftet med planen är att öka effektiviteten i vår kommunikation, undvika dubbelarbete, nå ut bättre, undvika att myndigheterna motverkar varandra samt att skapa en gemensam kommunikationsplattform att stå på. Parallellt har även ett myndighetsgemensamt kommunikationsnätverk etablerats.

Projektledarträffar

Fyra nätverksträffar för berörda projektledare har genomförts. Syftet är att med utgångspunkt i målsättningarna för de olika projekten etablera en arena för gemensam diskussion, skapa nätverk som gynnar en effektiv samordning av det gemensamma arbetet för gestaltad livsmiljö och kartlägga projektens olika leveranser. Mötena har även skapat en bättre bild av respektive projektledares roll i det samlade arbetet med politikområdet och av politikområdet som helhet samt främjat samverkan mellan projekten och gemensamt tillvaratagande av gjorda erfarenheter och resultat. Projektledarträffen i oktober 2020 hade fokus på framtida samverkansområden.

Departementskontakter

Myndigheterna strävar efter att, utöver sina departementsegna relationer, bygga upp en struktur för gemensam kommunikation med samtliga av gestaltad livsmiljö berörda departement. Hittills har riksarkitekten och ArkDes överintendenten lyft styrgruppens frågor med berörd

interdepartemental arbetsgrupp. För att tydliggöra de kompletterande perspektiven kan myndigheterna när så är relevant ta fram synkroniserade underlag för exempelvis budgetunderlag och årsredovisningar.

Mellan de olika projekten

Trots propositionens och de olika regeringsuppdragens styrning av samverkans inriktning har varje projektledare haft stor påverkan. Huvudsakligen har samverkan skett genom referensgrupper kopplade till de olika projekten. På så sätt har vi kunnat stötta varandra genom att läsa och kommentera texter, föra dialog kring exempelvis skilda vägledningars innehåll och struktur samt erbjuda specifik sakkunskap. I några projekt har myndigheterna bedrivit en integrerad samverkan medan det i andra projekt inte bedrivits någon samverkan alls.

Konferensen ”Gestaltad livsmiljö 2020”

Se sidan 24.

Session på Sveriges arkitekters Arkitekturdagar i Malmö

Se sidan 25.

Session på Agenda 2030-konferens

Se sidan 25.

Utlysning om forskningsmedel

Utlysningen ”Gestaltad livsmiljö – arkitektur, form, design, konst och kulturarv i offentlig miljö” togs fram i samverkan mellan de fyra myndigheterna och Formas. Syftet var att öka kunskapen om den offentliga konstens roll i samband med utformning och förvaltning av våra gestaltade livsmiljöer. Utlysningen avgränsades till det offentliga rummets utformning och konstens betydelse för utvecklingen av ett mer socialt och hållbart samhälle. I slutet på september 2020 beviljades 38,5 miljoner till 10 fyraåriga projekt.⁷

Inriktning på fortsatt arbete

Samtliga tidsatta uppdrag som rör myndighetssamverkan kommer att vara avrapporterade 2021. En avgörande fråga är hur resultaten och kunskapen från dessa projekt tas om hand och implementeras i berörda områden. Myndigheterna kommer under hösten 2020 formulera inriktningen på kommande års gemensamma aktiviteter.

⁷Formas 2020. <https://formas.se/arkiv/alla-utlysningar/utlysningar/2019-11-25-gestaltad-livsmiljo---arkitektur-form-design-konst-och-kulturarv-i-offentlig-miljo.html>. Hämtat 2020-10-13.

Samverkansforum

Boverket är medlem i Samverkansforum, ett forum för statliga byggherrar och förvaltare. Syftet med forumet är att utveckla byggherre- och förvaltarrollen genom förbättrad samverkan inom statlig verksamhet. Boverket har representanter i styrgrupp, ledningsgrupp samt nätverken ”Arkitektur och kulturmiljö” respektive ”Hållbar utveckling”.

Medlemsorganisationer utöver Boverket är Fortifikationsverket, Naturvårdsverket, Riksbanken, Riksdagsförvaltningen, Sjöfartsverket, Specialfastigheter, Statens fastighetsverk och Trafikverket. Adjungerade är Akademiska Hus, RAÄ, ArkDes och Statens konstråd. Samverkansforum genomför årligen en gemensam konferens, se sidan 24.

Samverkan mellan Boverket och länsstyrelserna

För att få en bild av hur Boverket kan stödja länsarkitekterna eller motsvarande funktion i deras arbete med arkitektur och gestaltad livsmiljö genomförde Boverket en förstudie under våren 2019.

Arbetsområdena fysisk planering, bygglov och kulturmiljö tillhör på länsstyrelserna oftast samma organisatoriska enhet. Detta innebär att inte enbart länsarkitekterna arbetar med frågan och att målgruppen för Boverkets stöd därför måste breddas till att även omfatta länsantikvarierna eller motsvarande funktion. För att inspirera länsstyrelserna - och därmed i nästa led även kommunerna - behöver Boverket föra en kontinuerlig dialog med länsstyrelserna. Länsstyrelserna efterlyser samtal om exempelvis tillämpningen av PBL i förhållande till arkitektur och gestaltad livsmiljö, om hur länsstyrelserna kan stödja kommunerna med kunskapsinhämtning för att få bättre underlag till handläggning och ställningstaganden samt om länsstyrelsens rådgivande och överprövande roll i den statliga tillsynen och som överklagningsinstans.

Boverkets slutsats är den statliga arkitekturpolitiken behöver kommuniceras och förklaras ytterligare. Dialogen bör uppmärksamma länsstyrelsens och kommunens olika roller samt präglas av god kommunikation och inställning till varandra. Här är pedagogiken viktig.

Förstudien ligger till grund för Boverkets insatser att stödja länsstyrelserna. Exempelvis har inspirations- och studiedagar om gestaltad livsmiljö samt ett digitalt dialogmöte genomförts (s.26).

Genomfört och pågående arbete

Seminarium och konferenser

Almedalen 2018

Sessionen "Makten över arkitekturen i brytningstid"

På Boverket session "Makten över arkitekturen i brytningstid" deltog dåvarande bostadsministern och Boverkets generaldirektör samt representanter från Svenska Byggnadsvårdsföreningen, Göteborgs stad, Byggherrarna och Statens Konstråd. Samtalet utgick från att stadsbyggnadsfrågornas ökade aktualitet, inte minst tack vare politiken för gestaltad livsmiljö. Med avstamp i begreppen arkitektonisk kvalitet och arkitektoniskt uttryck diskuterades vad som byggs och vilka spår vi lämnar efter oss. Samt vem som egentligen sätter agendan och därmed har makten över arkitekturen.

Sessionen "Offentliga rum i en digital civilisation"

Tillsammans med Färgfabriken och Sveriges Arkitekter arrangerade Boverket ett seminarium om gränsen mellan det reella och virtuella, och om hur det påverkar vår fysiska miljö. Frågor som lyftes var om och hur pågående tekniska revolutionen kommer att förändra vårt sätt att använda de offentliga rummen och interagera med varandra samt hur arkitektur och gestaltning ska kunna möta nya behov. Utöver arrangörerna deltog även dåvarande stadssekreterare på Näringsdepartementet och representant från Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU).

Almedalen 2019

Sessionen "Sverige bygger hållbart - arkitekturen som verktyg för hållbar samhällsutveckling?"

Boverkets seminarium handlade om vad som krävs för att Sverige ska bli en modig förebild inom arkitektur och hållbar samhällsutveckling. Vad krävs för att lyckas och när blir det riktigt bra? Förutom Boverket medverkade Göteborgs stad, Utopia Arkitekter, Sveriges Arkitekter, Statens konstråd, Fastighetsägarna i Sverige och IQ Samhällsbyggnad.

Sessionen "Gestaltad livsmiljö för alla – hur blir det verklighet utanför storstäderna"

Tillsammans med Statens konstråd deltog Boverket i samtal om hur politiken för gestaltad livsmiljö bidrar till ett hållbart samhälle för alla. Samtalets fokus handlade om gestaltning och offentlig konst på platser där förutsättningarna ser annorlunda ut än i storstäderna: Hur kan kommunerna finna vägar att arbeta med offentlig konst bortom tillväxt. Deltog

gjorde även dåvarande kulturminister samt representanter från Art Lab Gnesta, Region Dalarna och New Republic.

Webbseminarium om arkitektur och gestaltad livsmiljö

I maj 2019 sände Boverket ett webbseminarium om arkitektur och gestaltad livsmiljö. Representanter ifrån Boverket, RAÄ, ArkDes och Statens konstråd samtalande om sin samverkan och aktuella frågor knutna därtill. Uppsala kommun och Trafikverket resonerade, tillsammans med representanter från Boverket, om verktyg på statlig och regional nivå som främjar god gestaltad livsmiljö. Webbseminariet riktade sig främst till kommunala och regionala politiker och tjänstepersoner.

Konferensen "Bygg hållbara samhällen med plats för alla!"

Under Boverkets konferens, genomförd 2019, samtalande Boverket med forskare om stadens hälsofrämjande miljöer. Om varför hälsofrämjande miljöer är viktiga och hur arkitektur och gestaltad livsmiljö kan bidra till goda livsmiljöer.⁸

Konferensen "Gestaltad livsmiljö 2020"

Den digitala konferensen som genomfördes hösten 2020 hade drygt 1900 deltagare. Vid konferensen presenterades politikområdet för målgrupper som verkar inom fältet gestaltad livsmiljö: tjänstepersoner på kommunal, regional och statlig nivå samt privata aktörer inom byggsektorn och konsulter. Valt upplägg syftade till att utforska omställningskraften i arkitektur, form, design, konst och kulturarv i relation till människans möjligheter och behov. Programpunkterna ville ge deltagarna både teoretiska fördjupningar och visa upp lärande exempel. Dagen innehöll både svenska och internationella talare. Förutom key note speaker arkitekt Mia Hägg deltog bland andra Sveriges kulturminister, Norges riksantikvarie, Helsingfors designchef och styrgruppens medlemmar. Konferensen samarrangerades av Boverket, RAÄ, ArkDes och Statens konstråd.

Samverkansdagen

Samverkansforums årliga konferens kallas Samverkansdagen. Det är ett tillfälle för medlemmarna att dela erfarenheter och sprida kunskap om sin verksamhet. År 2018 presenterade Boverket där politiken för gestaltad livsmiljö och Boverkets uppdrag. På samverkansdagen 2019, "Statens stoltheter", presenterade flera myndigheter goda exempel och pågående utvecklingsprojekt. Syftet var att visa upp hur kvalitet och långsiktig

⁸ Boverket 2020. https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=Yp-gsllMwiz&list=PLeTrlBh7C0UtvCI0I-d-ds_gB4oq9F7AS&index=11. Hämtat 2020-10-13.

hållbarhet i offentligt byggande kan gå före kortsiktiga ekonomiska värden. Dokumentation finns på Boverkets webbplats.⁹ Den digitala Samverkansdagen 2020 var intern och hade fokus på nätverkens pågående arbete och framtida prioriteringar. En inblick i Vasakronans integrerade hållbarhetsarbete gavs också. En större extern konferens med temat ”Hållbar förvaltning” planeras 2021.

Inspirations- och studiedagar om gestaltad livsmiljö

Hösten 2019 bjöd Boverket in länsstyrelserna till två inspirations- och studiedagar. Syftet var att ge deltagarna ökad kunskap om arkitektur och gestaltad livsmiljö samt om hur länsstyrelserna kan arbeta med dessa frågor. Dagarna innehöll inspirerande föreläsningar, diskussioner, workshops och gruppövningar. Representanter från ArkDes och RAÄ föreläste. Under dagarna diskuterades exempelvis hur arkitektur kan vara ett verktyg för att sätta människan i centrum och om hur PBL kopplar till politikområdet. Målet var att deltagarna skulle känna sig mer kompetenta och trygga i att prata om gestaltad livsmiljö samt att ge dem ökad kunskap om hur länsstyrelserna kan arbeta med dessa frågor.

Dialogmöte mellan riksarkitekten, länsarkitekterna, länsantikvarierna och stadsarkitekterna

I september 2020 genomfördes ett digitalt dialogmöte mellan Boverket, länsarkitekter, länsantikvarier och stadsarkitekter. Syftet var att förstärka dialogen mellan kommun och länsstyrelse om kommunernas arkitekturstrategiska arbete. Möjligheter och hinder för att arbeta med frågorna på kommunal nivå diskuterades, så även samverkan med länsstyrelserna.

Målsättning är att genomföra årliga digitala dialogmöten.

Session på Sveriges arkitekters Arkitektur dagar i Malmö

Sessionen var en del av Sveriges Arkitekters Arkitektur dagar, som 2020 genomfördes digitalt. Sessionen både belyste att samverkan är centralt i genomförandet av politikområdet och gav deltagaren verktyg till sin vardagliga praktik. Utgångspunkt var dels boken ”Evidensbaserad stadsutveckling”, dels Stockholms stads arbete med kulturdriven stadsutveckling.

Session på Agenda 2030-konferens

Sessionen, som genomförs digitalt den 19 oktober 2020, ingår i Rådet för hållbara städers Agenda 2030-konferens. Med fokus på våra

⁹Boverket 2019. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/natverk-och-samarbeten/samverkansforum/statens-stoltheter-2019/> Hämtat 2020-10-13.

gemensamma rum visar de fyra myndigheterna exempel på platser där arkitektur, form, design, konst och kulturmiljö har bidragit till att skapa väl gestaltade livsmiljöer.

Deltagande på andras konferenser och träffar

Under åren har efterfrågan på Boverkets deltagande vid olika konferenser, möten och andra sammankomster varit mycket stor. Då Boverket inte har haft möjlighet att delta på samtliga event har vi prioriterat sammankomster för vår primära målgrupp: Offentligt anställda på lokal, regional och statlig nivå. Såväl information om politikområdet och Boverkets övergripande arbete knutet därtill som diskussion om specifika sakområden har efterfrågats. Vårt deltagande har även givit viktiga inspel till Boverkets pågående arbete. Boverkets deltagande redovisas i bilaga 1.

Arkitektur och gestaltad livsmiljö på Boverket.se

Ny struktur på Boverkets webbsida

Boverkets främsta kanal för publicering av material som tas fram inom uppdraget är boverket.se.¹⁰ Där återfinns exempelvis övergripande texter om arkitektur och gestaltad livsmiljö, en beskrivning av politikområdet och dess mål samt argument för att kunna lyfta fram frågornas betydelse. Där finns även information om hur Boverkets arbetar med kunskapsområdet, en presentation av riksarkitektrollen samt beskrivningar hur gestaltad livsmiljö och PBL hänger samman. Under rubriken ”Så här kan du arbeta” publiceras succesivt ämnesspecifika vägledningar. För närvarande finns det där material om kommunernas arkitekturstrategiska arbete, skolors och förskolors fysiska miljöer, vårdens byggda miljöer, kulturvärden, grönstruktur, hållbar ekonomi samt olika projektexempel.

¹⁰ Boverket 2020. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/>. Hämtat 2020-10-13.

Boverksbloggen om arkitektur och gestaltad livsmiljö

Som en led i att göra såväl politikområdet som Boverkets arbete känt valde Boverket att från och med hösten 2018 publicera veckovisa blogginlägg. Inläggen speglar bland annat de olika områdena i uppdraget, enskilda aktiviteter som genomförts och hur kunskapsområdet succesivt utvecklas. Bloggserien avslutades i juni 2020. Boverket vill på sikt publicera ett urval av blogginläggen i en annan form på webbplatsen boverket.se.

Statligt byggande och förvaltning

Förstudie - Metodstöd offentliga beställare

Boverket har, tillsammans med Upphandlingsmyndigheten (UHM), i en förstudie belyst möjliga metodstöd till stöd för offentliga beställare av arkitektur och gestaltad livsmiljö. Detta som ett led i att främja det långsiktiga arbetet med arkitektonisk kvalitet och omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer. Syftet är att identifiera målgrupper, ämnen och olika typer av vägledningssätt och metoder för att sprida kunskap i hur man arbetar med kvalitet i upphandling. Förstudien visar att för att få rätt effekt bör metodstödet riktas till beställare. Det är även av stor vikt att förtydliga upphandlarens roll som beställarens nära rådgivare i byggprojekt.

Webbverktyg om upphandlingsförfaranden

Förstudien ligger till grund för det fortsatta arbetet, vilket är att ta fram en prototyp för metodstöd/webbverktyg gällande upphandlingsförfaranden. Syftet är att öka målgruppernas trygghet och vilja att utnyttja de möjligheter till kvalitetskrav som kan ställas inom ramen för lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, LOU. Syftet är också att få beställarorganisationer att tänka igenom den påverkan deras olika unika behov har på den gestaltade livsmiljön samt utifrån dessa prioritera vilka kvaliteter och värden som ska vara vägledande. Prototypen beräknas vara klar vid årsskiftet 2020/2021. Webbverktyget, som kommer att ha sin hemvist i UHM:s webbstruktur, beräknas vara färdigställt under senare delen av 2021.

Uppdrag åt Upphandlingsmyndigheten

UHM fick i juni 2020 ett regeringsuppdrag där de ska redovisa metodstöd och vägledningar för hur offentliga beställare kan upphandla gestaltade livsmiljöer med kvalitet.¹¹ Uppdraget ska genomföras i nära samarbete med Boverket. Boverket bedömer att UHM:s nya uppdrag är ett bra

¹¹ Uppdrag om utvecklat stöd för hur kvalitetsfrågor som avser arkitektur och gestaltad livsmiljö kan tas tillvara vid offentlig upphandling, Fi2020/02740/SPN

komplement till pågående myndighetssamarbete kring metodstöd för upphandlingsförfaranden.

Kommunala och regionala verktyg

Skriften ”Konsten att bygga en stad”

Skriften från 2019 handlar om stadens struktur och varför kunskap om stadsplaner är viktigt när vi förvaltar våra städer och tätorter. Syftet är att få läsaren att reflektera över organisering och utformning av vår byggda miljö. Skriften – som tar upp stadsplaner från olika perioder i svensk historia - bygger på Nils Ahlbergs avhandling ”Svensk stadsplanering – Arvet från stormaktstiden, resurser i dagens stadsutveckling”. Boverket har kompletterat med exempel från modernare tid.

Förstudie ”Regionernas roll i gestaltad livsmiljö”

Boverket har i förstudien lagt fokus på kopplingen mellan regional utveckling och gestaltad livsmiljö.¹² Syftet är att identifiera och lyfta fram goda exempel och regioner som arbetar förebildligt med gestaltad livsmiljö. Detta för att inspirera och skapa ett lärande mellan regionerna samt bygga relationer för ett ökat nätverkande kring gestaltad livsmiljö och arkitektur på regional nivå.

Förstudien genomfördes genom läsning av regionernas strategiska dokument, som till exempel regionala utvecklingsstrategier, kulturplaner, transportinfrastrukturplaner och handlingsplaner för kreativa och kulturella näringar. Utöver det har intervjuer genomförts på ett urval av regionerna med ett antal tjänstepersoner inom kultur och regional utveckling.

Resultatet visar att regionerna har stort behov av stöd i form av kommunikationsmaterial för att informera politiker.

Vägledning ”Arkitekturstrategiskt arbete i kommunerna”

Boverket har 2020 tagit fram en vägledning i syfte att ge kommunerna argument och stöd i deras arkitekturstrategiska arbete.¹³ Vägledningen beskriver vad en arkitekturstrategi kan innehålla och vilka frågor som kan behöva lyftas. Den beskriver också hur processen att ta fram en arkitekturstrategi kan se ut samt hur strategin kan implementera, följas upp och revideras. Olika exempel på strategier visas med beaktande av kommuners skilda storlek och förutsättningar. Målsättningen är öka kunskapen

¹² Boverket 2020. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/omvarldsspaning/regionernas-roll-i-gestaltad-livsmiljo/>. Hämtat 2020-10-13.

¹³ Boverket 2020. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/omvarldsspaning/regionernas-roll-i-gestaltad-livsmiljo/>. Hämtat 2020-10-13.

och förståelsen för vilka värden arkitekturen bidrar till, vad arkitekturen gör samt dess betydelse för att skapa goda och hållbara livs- och boendemiljö.

Arbetet med vägledningen genomfördes utifrån dokument- och metodstudier av olika typer av arkitekturstrategier som kommuner tagit fram. Samtal med kommuner och andra aktörer genomfördes också. SKR, Statens konstråd, ArkDes, RAÄ, Trafikverket, Sveriges arkitekter och akademien har deltagit i arbetet.

Vägledning - Utformningskravet i PBL

Många kommuner efterfrågar vägledning kring hur PBL:s begrepp för god form-, färg- och materialverkan, varsamhet, förvanskning samt god helhetsverkan ska tolkas. För att stärka kommunernas kompetens om PBL:s regler om utformning av byggnader och bebyggelse arbetar Boverket därför med vägledande texter till stöd för tolkning av nyss nämnda begrepp. Förhoppningen är också att öka förståelsen för vilka värden arkitekturen bidrar till samt hur olika aktörer mer konkret kan gå tillväga vid tillämpning av PBL. Texterna planeras vara klar i dec 2020. Fördjupad kunskapsspridning genomförs under 2021.

Rättsfallsbevakning

Boverket följer och sprider relevanta rättsfall med avseende på Mark- och miljööverdomstolens tillämpning av PBL:s begrepp för god form-, färg- och materialverkan, varsamhet, förvanskning och god helhetsverkan. Rättsfallen ska vägleda kommunala tjänstepersoner i tillämpningen av begreppen i PBL. Hittills har tio rättsfall publicerats på boverket.se.¹⁴

Utveckling av skolor och vårdens fysiska miljöer

Skriften ”Skolans nya plats i staden”

”Skolans nya plats i staden” är en sammanfattning av tidigare genomförd studie med samma namn.¹⁵ ¹⁶ Studien, som togs fram hösten 2018, beskriver hur fem kommuner med stark befolkningstillväxt mot bakgrund av det fria skolvalet och en kompakt stadsutveckling planerar för grundskolor. Syftet är att undersöka hur kommunerna anpassar planeringen till skolvalet och konkurrensen från friskolorna, i kombination med olika

¹⁴ Boverket 2020. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/pbl/rattsfall/>. Hämtat 2020-10-13

¹⁵ Boverket 2019. <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2019/skolans-nya-plats-i-staden/>. Hämtat 2020-10-13.

¹⁶ Boverket 2017. <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2017/skolans-nya-plats-i-staden/>. Hämtat 2020-10-13.

principer för stadsbyggande. Den vänder sig till de som arbetar med lokalförsörjning för grundskolor eller strategisk fysisk planering. Resultaten visar att arbetet väcker nya frågor om hur skolans verksamhet ska organiseras och hur skolornas ska lokaliseras och integreras i den fysiska miljön.

Lärande exempel om skolor och förskolor

Som en del av vägledningsarbetet för skolor och förskolor har Boverket tagit fram ett antal lärande exempel.¹⁷ Syftet är att sprida kunskap om planering, utformning och förvaltning av goda lärmiljöer. Samlingen innehåller exempel från både mindre och större kommuner samt omfattar såväl nybyggnad som om- och tillbyggnad. Skolor och förskolor för olika ålderskategorier, pedagogisk inriktning, storlek och typer av huvudman ingår. En överblick ges också över hela processen kring placering och utformning samt insyn i hur miljöerna fungerar i praktiken ges också.

Vägledning ”Skolors och förskolors fysiska miljö”

I oktober 2020 publicerades den första delen i en vägledning om kvalitativ, tillgänglig och hållbar gestaltning av förskolors och skolors fysiska miljö.¹⁸ Syftet är att öka kunskapen hos berörda aktörer om hur nya förskole- och skolmiljöer bör utformas och hur befintliga förskole- och skolmiljöer kan utvecklas och moderniseras. Första delen omfattar hur lärande miljöer har utvecklats och vilka strategiska vägval som man bör tänka på vid lokalisering av en ny skola eller förskola. Samt vilka politiska mål, lagar och regler som påverkar planering, utformning och förvaltning av skolans inom- och utomhusmiljöer. Den andra delen kommer att innefatta den fysiska skol- och förskolemiljön både inomhus och utomhus, skolan som en del av samhällsbyggandet samt processen för att planera, gestalta och förvalta skolor och förskolor. Andra delen beräknas vara klar våren 2021. Då genomförs även spridningsinsatser och eventuella kompletteringar, till exempel material om gymnasiet och särskolan.

Vägledningen tas fram i dialog med kommuner, civilsamhälle, näringsliv och myndigheter. Intervjuer med nyckelpersoner, inläsning av aktuell litteratur och forskning samt studiebesök har också genomförts. En extern referensgrupp har kvalitetsgranskat materialet. Utöver samverkan med referensgruppens deltagare förs även samtal med Livsmedelsverket och aktörsnätverket Forum Bygga skola. Aktörsnätverket riktar sig till

¹⁷ Boverket 2020. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetssatt/skolors-miljo/skolor-och-forskolor/>. Hämtat 2020-10-14.

¹⁸ Boverket 2020. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetssatt/skolors-miljo/>. Hämtat 2020-10-14.

kommuner och andra skolhuvudmän i syfte att diskutera och dela erfarenheter om att planera nya eller bygga om befintliga skolor.¹⁹

Förstudie ”Övergripande hälsoplanering kopplat till byggd miljö”

Behov av samordnad planering

Boverket har sett ett stort behov av nya former för samordnad planering mellan kommuner och regioner. Behovet har stark koppling till den nya vårdstruktur som håller på att implementeras inom vården i Sverige.²⁰ Förstudien är en nulägesbeskrivning om och hur denna typ av övergripande planering kopplad till byggd vårdmiljö genomförs i kommuner och regioner. Samt om och på vilket sätt aktörerna behöver stöd för att utveckla och samordna utvecklingen av vårdens fysiska miljöer.

Förstudien genomförs i dialog med representanter från kommuner, regioner, SKR, Aktörsnätverket för vårdens byggda miljöer, fokusgrupper inom vårdarkitektur samt patient- och anhörigorganisationer. Den samlade kunskap som dialogen ger används även som underlag i det fortsatta vägledningsarbetet. Resultatet av förstudien, som beräknas vara klar under 2020, kommer att lägga grunden för fortsatt arbete.

Aktörsnätverk ”Vårdens byggda miljö”

Aktörsnätverket ”Vårdens byggda miljö” arbetar med att främja och samordna nationellt forsknings- och utvecklingsarbete inom vårdens byggda miljöer. Detta görs genom samarbete och kunskapsspridning. Boverket är medlem i nätverket och deltar i syfte att utbyta kunskap, framför allt kopplat till vägledningsarbetet. Övriga medlemmar i nätverket är Regionernas fastighetsråd, Forum vårdbyggnad²¹, Program för teknisk standard (PTS)²² och Centrum för vårdens arkitektur (CVA)²³.

Lärande exempel ”Vårdens miljöer”

Boverket har nyligen publicerat ett antal lärande exempel inom utveckling av vårdens miljöer.²⁴ Syftet är att sprida kunskap om och öka förståelsen för vilken betydelse som en omsorgsfullt gestaltad vårdmiljö innebär

¹⁹ Forum Bygga Skola 2020. <http://byggaskola.se/>. Hämtat 2020-10-13.

²⁰ Begreppet nära vård används i utredningen ”God och nära vård - En reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem” (SOU 2020:19) om en utvecklad primärvård i Sverige.

²¹ En mötesplats för alla som arbetar med fysisk miljö för vård och omsorg. Forum vårdbyggnad 2020. Hämtat 2020-10-13.

²² Program för teknisk standard 2020. <https://www.ptsforum.se/>. Hämtat 2020-10-13.

²³ Centrum för vårdens arkitektur 2020. <https://www.chalmers.se/sv/centrum/cva/Sidor/default.aspx>. Hämtat 2020-10-13.

²⁴ Boverket 2020. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetssatt/vardens-miljoer/larande-exempel2/>. Hämtat 2020-10-13.

- både för vårdens utövande i sig, men också ur ett bredare samhällsperspektiv. Exempelsamlingen innehåller vårdmiljöer som tillkommit såväl genom nybyggnad som genom om- och tillbyggnad.

De lärande exemplen beskriver den byggda miljöns livscykel: från behov och initiering, över planering och byggande till förvaltning och användarskede. Vidare beskrivs de kvalitéer i den byggda miljön som påverkar upplevelser, den byggda miljöns påverkan på sin omgivning och dess samverkan med omgivande samhälle. Slutligen sammanfattas de lärdomar som kan dras av respektive exempel, dessa berör både process och kvalitet i den byggda miljön.

Vägledning ”Byggd miljö för nära vård”

Boverket arbetar med en vägledning om hur hög arkitektonisk kvalitet i planering, byggande, inredning, drift och förvaltning av vårdens miljöer kan genomföras. I ett första steg fokuseras på geografiskt och relationsmässigt nära samt mer tillgänglig vård, så kallad ’nära vård’.

Materialet ska ge berörda aktörer kunskap och redskap för att bättre förstå vilka kvalitéer i byggd miljö som på bästa sätt stödjer vårdens syften.

Vägledning beräknas publiceras i början av 2021. De redan publicerade lärande exempel (se ovan) är en del av vägledningen.

Uppdragets koppling till andra produktioner på Boverket

Webbutbildning ”PBL för privatpraktiserande arkitekter”

Inom ramen för PBL Vägledning²⁵ har Boverket tagit fram webbutbildningen ”PBL för privatpraktiserande arkitekter”.²⁶ Utbildningen tar upp tillämpning av PBL med fokus på regler om byggnader och byggandet. Målsättningen är att hos målgruppen öka den allmänna kunskapen om PBL samt öka förståelsen om att PBL är ett verktyg i arbetet med arkitektur.

Utbildningen omfattar fem delar: Regelsystemet, Krav på byggnader, Ändring och ombyggnad, Bygglovskedet och Byggprocessen. Arbetet med webbutbildningen har gett Boverket ökade insikter om behovet av

²⁵ Uppdrag att genomföra kompetensinsatser kring plan- och bygglagen (2010:900) N2016/07801/PBB (Boverkets diarienummer 4756/2016)

²⁶ Boverket 2020. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/pbl-akademien/pbl-webbutbildningar/arki/>. Hämtat 2020-10-13.

att PBL bör harmoniseras bättre med politikområdet för gestaltad livsmiljö, både vad gäller språk användning och det sakliga innehållet.

Webbutbildning ”PBL och kulturvärden”

I februari 2020 släpptes webbutbildningen ”PBL och Kulturvärden” om plan- och bygglagens krav vad gäller kulturmiljö samt hur kulturvärden i den fysiska miljön kan tillvaratas.²⁷ Utbildningen - som tagits fram inom ramen för PBL Vägledning - är en introduktionsutbildning och riktar sig främst till kommunala tjänstepersoner som arbetar med PBL och därmed kommer i kontakt med kulturvärden.

Webbutbildningen består av sex avsnitt med handledarmaterial. Fyra avsnitt behandlar översiktlig planering, detaljplanering, lov- respektive byggprocessen. Ett avsnitt vigs till de för området viktiga begreppen ’varsamhet’ och ’särskilt värdefull’. Även en inledande del om vad kulturvärden är och varför de är viktiga ingår.

Politikområdet för gestaltad livsmiljö lyfter tydligt att gestaltningen av den befintliga livsmiljön och förvaltningen av de kulturvärden som finns där är en lika viktig uppgift som skapandet av nya områden. Denna webbutbildning är därför en viktig del i att nå målet för politikområdet.

Webbutbildning ”Introduktion av plan- och bygglagen för förtroendevalda”

Denna webbutbildning vänder sig till förtroendevalda i kommunala byggnadsnämnder.²⁸ Förutom ett avsnitt där riksarkitekten berättar om varför den nya politiken är viktig belyser utbildningen på vilket sätt arkitektur kommer in i människors vardag och hur politiker kan använda arkitekturen som ett verktyg när utmaningar ska mötas.

Webbutbildning ”Ny på jobbet som översiktsplanerare”

Utbildningen lyfter tydligt fram arkitekturfrågorna, samtidigt som den visar att arkitektur är en central del i arbetet med den översiktliga planeringen.²⁹

Vägledning ”Utformningskraven i PBL”

Boverket har i PBL Kunskapsbanken publicerat en kortare vägledning om PBL:s krav på god form-, färg- och materialverkan. Materialet är också

²⁷ Boverket 2020. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/pbl-akademien/pbl-webbutbildningar/kultur/>. Hämtat 2020-10-13.

²⁸ Boverket 2019. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/pbl-akademien/pbl-webbutbildningar/fortroendevalda/>. Hämtat 2020-10-13.

²⁹ Boverket 2020. https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/pbl-akademien/pbl-webbutbildningar/npj_op/. Hämtat 2020-10-13.

en del av uppdraget att stödja kommuner och regioner samt kommer att ligga till grund för det fortsatta vägledningsarbetet inom området.

Strategi för myndighetens arbete med regionala tillväxtfrågor

Tidigare nämnd förstudie om regional utveckling och gestaltad livsmiljö (s. 29) ligger i linje med Boverkets interna strategi för myndighetens arbete med regionala tillväxtfrågor.³⁰ Strategin vill bidra till en förstärkt kunskapsförsörjning och metodutveckling i gränssnittet mellan kommunal översiktlig fysisk planering och regionalt tillväxtarbete. Den ska även stimulera, främja och utveckla samspelet mellan nationella, regionala och lokala aktörer ansvariga för fysisk planering och regionalt tillväxtarbete, både mellan och inom olika planeringsnivåer och planeringssektorer.

Strategi för myndighetens arbete med kulturmiljöfrågor

Boverket har utarbetat en strategi för sitt arbete med kulturmiljöfrågor.³¹ Syftet är ett mer samlat och strategiskt förhållningssätt till hur Boverkets verksamhet påverkar kulturmiljön och bidrar till de nationella kulturmiljömålen. Boverkets uppdrag om arkitektur och gestaltad livsmiljö lyfts i strategin som en betydelsefull del av Boverkets kulturmiljöarbete.³²

³⁰ Uppdrag att ta fram långsiktiga strategier för myndigheternas medverkan i det regionala tillväxtarbetet under perioden 2014 - 2020 (N2014/2501/RT) (Boverkets diarienummer 20134 - 2446/2014)

³¹ Boverket 2019, <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2019/strategi-for-boverkets-arbete-med-kulturmiljofragor.pdf>. Hämtat 2020-10-13.

³² Boverket 2019, <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2019/strategi-for-boverkets-arbete-med-kulturmiljofragor.pdf>. Hämtat 2020-10-13.

Uppföljning och omvärldsbevakning

Boverkets uppdrag

Boverket ska enligt uppdragsbeskrivningen bevaka utvecklingen inom arkitekturområdet. Myndigheten ska även bistå ArkDes i deras uppföljningsansvar. Det sistnämnda gör Boverket genom att ge synpunkter och inspel till ArkDes uppföljande arbete.

Avsikten är att under 2021 utveckla uppföljning och omvärldsbevakning inom arkitekturområdet samt att fortsatt vara ett tydligt stöd till ArkDes i deras årliga uppföljningsarbete.

Att bevaka utvecklingen av kommunernas arbete

Hur följer kommuner upp fysisk planering gestaltad livsmiljö?

Under 2018 gjorde Boverket en kartläggning av hur Sveriges kommuner arbetar med uppföljning av relevanta mål kopplat till fysisk planering och gestaltad livsmiljö.³³ Syftet var att få en överblick över kommunernas kunskap om mål och indikatorer, samt att se hur de använder dessa som aktiva verktyg för uppföljning. Merparten av kommunerna svarade att de inte arbetar med uppföljning av fysisk planering och gestaltad livsmiljö. En av anledningarna var att begreppet gestaltad livsmiljö är nytt för kommunerna och samtidigt svårt att definiera. Undersökningen visar också att det finns ett stort behov av stöd från Boverket, främst i form av vägledning, utbildning och goda exempel. På grund av resurs- och kompetensbrist är det för många mindre kommuner svårt att prioritera uppföljningsarbete.

Arkitekturdebatten 2018

Boverket har också genom en studie under 2018 analyserat arkitekturdebatten i media. Syftet var att se om några specifika frågor återkom samt att studera hur Boverkets utökade uppdrag, inklusive riksarkitekttjänsten, speglas i debatten. Resultatet visar att arkitektur fick ett stort medialt utrymme under 2018, vilket troligen påverkats av såväl propositionen om gestaltad livsmiljö som Boverket uppdrag och inrättandet av riksarkitekttjänsten.

³³ Boverket.2020. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/omvardsspaning/kommunernas-arbete-med-uppfoljning/>. Hämtat 2020-10-13.

Boverkets Plan- och byggenkät

Sedan 2017 ingår frågor om arkitektur och gestaltad livsmiljö i Boverkets Plan-och byggenkät. Frågorna har genom åren kompletterats och utvecklats. Här beskrivs en av de tendenser som Boverket har sett i materialet.

Under senare år har många kommuner i sitt arbete med arkitektur och gestaltning upplevt ett växande glapp mellan regleringar i detaljplan och bygglovhanteringen. De arbetar därför på olika sätt för att motverka att gestaltningsmässiga ambitioner innan detaljplanearbetet och i själva detaljplanen delvis går förlorade i byggskedet. Vissa kommuner förbättrar den interna samordningen samt ökar dialogen inom den kommunala organisationen, främst mellan detaljplaneringen och bygglovshandläggningen. Många ser också en stor vinst i en förstärkt, utåtriktad verksamhet med tidiga och kontinuerliga dialoger med presumtiva byggherrar och allmänheten i stort. Andra arbetar med vägledande dokument så som arkitekturpolicys eller motsvarande, där kommunen presenterar sin vision kring vilka värden och ställningstaganden i arkitektur och gestaltningsfrågor som ska gälla. Dessa dokument kan sedan ge stöd i kommunens gestaltningsarbete i bland annat detaljplaner samt i byggherrens arbete i genomförandeskedet. En del kommuner använder sitt markägande som ett verktyg i tidiga skeden. Många kommuner lyfter betydelsen av en stadsarkitekt, en person med mandatet att fungera som en intern motor i arbetet med gestaltningsfrågor och med uppdraget att lyfta arkitekturfrågorna. Merparten kommuner kombinerar flera av dessa metoder.

Möjligheter i genomförandet

En samlad politik stödjer implementeringen

Sveriges politik för gestaltad livsmiljö är beslutad av regeringen. Riksdagen har i sin tur i bred majoritet beslutat om målet för politikområdet, inklusive ett antal strecksatser som beskriver hur målet ska uppnås. Dessa beslut är ett stort stöd när många aktörer på olika nivåer i samhället nu tillsammans arbetar med implementeringen av politikområdet.

Stort intresse för frågorna

Under 2020 har frågan om politikernas roll och ansvar för utformningen av våra gestaltade livsmiljöer lyfts allt oftare i media. Att intresset för frågorna är stort i samhället vittnar även exempelvis en intensiv uppvaktning av Boverket från offentliga aktörer, näringsliv, akademien och civilsamhället om. Boverket har under åren genomfört ett stort antal föreläsningar och på andra sätt deltagit i olika publika evenemang. Riksarkitekten har kontinuerligt deltagit i såväl radio och TV som ett stort antal olika tidningar och magasin. Många av Boverkets egna arrangemang har varit välbesökta.

Satsningar på hållbar stads- och samhällsutveckling

Det görs stora satsningar, både i Sverige och internationellt, på hållbart samhällsbyggande kopplat till klimatmål, sociala frågor och Agenda 2030. Bland annat EU förbereder en stor forskningsbudget inom området och europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) satsar här fortsatt stora medel. Formas beviljade under 2020 för första gången medel till forskning inom gestaltad livsmiljö.

Att skapa, utveckla och förvalta gestaltade livsmiljöer är en del av det hållbara samhällsbygget. Medel till hållbart samhällsbyggande kan därför i många fall även avsättas till området gestaltad livsmiljö. Kopplingen till hållbarhet ur social, ekologisk och ekonomisk synvinkel gör även att vi kan skapa bredare förståelse för värdet av omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer.

Lärdomar av pandemin - omställningskunskap

På grund av den världsomspännande pandemin har samhället under 2020 stått inför stora utmaningar. Lärdomar av nuvarande situation är att samhället kan ställa om snabbare än vad vi förut trodde var möjligt. Detta är en potential i arbetet med politikområdet för gestaltad livsmiljö, där omställning till ett mer hållbart samhällsbyggande är centralt.

Digitala arbetsätt har gjort det enklare att nå fler. Konferensen ”Gestaltad livsmiljö 2020” hade sex gånger fler deltagare än vad som hade varit möjligt om den hade genomförts analogt. Uppslutningen var stor även till det digitala mötet med stadsarkitekter, länsarkitekter och länsantikvarier. Tjänstepersoner från hela landet deltog, även från de små kommunerna.

Omfattande nationellt samarbete

Samarbetet på nationell nivå är omfattande, vilket ger förutsättningar för helhetssyn och synergieffekter. Att vara medveten om varandras uppdrag och bygga upp myndighetsöverskridande nätverk stärker arbetet att tillsammans stimulera kunskapsuppbyggnad och erfarenhetsutbyte. Exempel på utvecklad samverkan på nationell nivå är den informella interdepartementala arbetsgruppen (den så kallade IDA-gruppen), samverkan mellan Boverket, RAÄ, ArkDes och Statens konstråd samt Rådet för hållbara städer och Samverkansforum. Myndighetssamverkan har även exempelvis lett till att Formas under 2020 för första gången utlyst medel till forskning inom gestaltad livsmiljö. Utöver detta har Boverket startat ett nätverk med akademien samt ett nätverk med länsstyrelserna. Boverket ingår i Trafikverkets arkitekturråd samt i IQ samhällsbyggnads styrelse.

Tydligt och långsiktigt uppdrag till Boverket

Boverkets uppdrag att samordna politikområdet för gestaltad livsmiljö har medfört en ökad aktualitet för frågorna internt och externt. Det har också inneburit att Boverket har kunnat prioriterat frågan i ännu högre utsträckning. Boverket har byggt upp en intern organisation samt genom nyanställningar förstärkt sin kompetens inom området. En strategisk plan för hur myndigheten ska implementera frågan om arkitektur och gestaltad livsmiljö i övrig verksamhet tas för närvarande fram. Eftersom Boverkets ansvar för samordning, kompetensstöd och främjande insatser inom arkitektur och gestaltad livsmiljö är långsiktigt, bör detta förtydligas i Boverkets instruktion. Allt detta är viktiga förutsättningar eftersom politikområdet handlar om att skapa förutsättningar för en långsiktig samhällsförändring.

Utmaningar, hinder och behov i genomförandet

Övergripande nivå

Samverkan för att nå helhetssyn kräver uppdrag och tid

Utmaningen att bryta stuprörstänkandet och att arbeta med helhetsperspektiv lyfts ofta fram. Att etablera ett samarbete tar tid och är därför relativt resurskrävande. Men rätt genomfört kan det skapa effektivitet och synergier. För ett framgångsrikt samarbete ska kunna uppstå måste det - både hos berörda parter och beställare - finnas en förståelse för resursfrågan. Ett formellt uppdrag ökar ofta möjligheten att kunna prioritera samverkan. Många aktörer saknar ännu detta.

En bred politik men i uppdraget smalt utpekad målgrupp

De aktörer som nämns i Boverkets regeringsuppdrag är främst offentliga aktörer på statlig, regional och lokal nivå. Ett brett genomslag i samhället kommer dock inte ske förrän näringsliv och akademi involveras i arbetet. Även civilsamhälle och enskilda medborgare har en viktig roll att spela. Det finns behov av att bredda uppdraget, för att kunna få med fler aktörer.

Många arbetar redan förebildligt med att nå flera målgrupper. Exempelvis Karlshamns kommuns arkitekturvecka och den årliga form- och designveckan i Dalarna.

Pandemin medför osäkerhet

Pandemin 2020 ger en osäkerhet vad gäller samhällets utveckling och hur detta kan påverka planering, byggande och förvaltande. Pandemin har bland annat satt fokus på en rad frågor som har med gestaltad livsmiljö att göra, exempelvis bostäders utformning samt behovet av mötesplatser och offentliga rum utomhus. Det finns behov av att analysera och följa utvecklingen samt att agera snabbt när nya behov uppstår till följd av pandemin.

Kunskapsbrist

Det finns ett fortsatt stort behov av kunskap om området gestaltad livsmiljö och om hur vi kan använda arkitektur och gestaltad livsmiljö som verktyg i ett hållbart samhällsbygge. Utmaningen handlar om att visa hela politikområdets bredd utan att tappa bort delarna samt att skapa medvetenhet hos alla berörda aktörer. Att lyckas med detta medför en ökad förståelse för kraften i politikområdet.

Boverket måste fortsatt arbeta med kunskapshöjande och främjande insatser för att förklara vidden av begreppet 'gestaltad livsmiljö' och dess koppling till det hållbara samhällsbygget. Visa att miljöer måste vara funktionella, robusta och tilltalande för att kunna anses vara omsorgsfullt gestaltade samt visa att omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer är en möjliggörare i ett hållbart samhälle.

Långsiktigt perspektiv på ekonomi och värde krävs

I målet för politikområdet står det att hållbarhet och kvalitet inte ska underställas kortsiktiga ekonomiska överväganden. Men det är en stor utmaning att se långsiktigt på ekonomiska aspekter och värdeskapande i planering, byggande och förvaltande. Detta gäller på såväl statlig, som regional och kommunal nivå. Flera mindre kommuner lyfter bland annat problematiken med kortsiktig kommunal ekonomi, där det är svårt att ställa krav på bland annat näringslivets aktörer. Så även att det är svårt med förvaltningsekonomi och därmed omhändertagande av befintliga miljöer. För att i ett långsiktigt perspektiv kunna värdera omsorgsfull gestaltning, kvalitet och hållbarhet finns det med andra ord ett stort behov av nya affärs- och värderingsmodeller.

Nationell nivå

Samverkan för att nå helhetssyn kräver en tydlig ram

På nationell nivå finns flera initiativ rörande myndighetssamverkan för att nå helhetsperspektiv i det statliga arbetet med att stödja kommuner i frågor om hållbar stads- och samhällsutveckling. Rådet för hållbara städer är en viktig del i detta arbete. För att landets städer och tätorter ska utvecklas på ett hållbart vis krävs att Rådets uppdrag styrs och utvecklas med ett långsiktigt perspektiv.

En långsiktig, tät och kontinuerlig dialog mellan berörda departement, Boverket, RAÄ, ArkDes och Statens konstråd krävs för att utveckla myndighetssamverkan vad gäller gestaltad livsmiljö i målets riktning.

Statliga myndigheter ska agera förebildligt

För ett framgångsrikt arbete med politikområdet krävs att många aktörer arbetar i propositionen riktning. Regeringen kan behöva se över vilka myndigheter och bolag som har betydelse för politikområdet gestaltad livsmiljö och vid behov förtydliga styrningen av dessa.

Bred politik men smala uppdrag

Politikområdet är brett samtidigt som flera av de pågående regeringsuppdragen är relativt smala. Det är viktigt att succesivt bredda uppdragen och

involvera fler samt att använda sig av upparbetade samverkansplattformar och arbeta med komplexa utmaningar.

Ett exempel på komplex utmaning att arbeta med är återbruk - såväl av material som hela miljöer – vilket inte minst fångar våra kulturmiljöers betydelse för ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Ett annat är bostadens arkitektur, vilket kopplar till bland annat bostadsbrist, segregation och trångboddhet. En tredje är arbete med offentliga rum inklusive frågor som rör exempelvis trygghet, biologisk mångfald och känslor av sammanhang.

Lagstiftning

Boverket har, tillsammans med RAÄ, ArkDes och Statens konstråd, tidigare lyft att planinstrument enligt PBL behöver stärkas vad gäller gestaltungsfrågorna. Stödet för att arbeta med frågor kopplade till gestaltning av rumsliga samband och gestaltning av miljöer i sin helhet inte är tydliga i PBL. Berörda myndigheter bör tillsammans belysa och tydliggöra kopplingen mellan PBL och en helhetssyn i gestaltning av offentliga miljöer, hur offentliga miljöer kan regleras juridiskt och vilken roll de spelar för hållbar utveckling. De brister som kartläggs bör därefter åtgärdas.³⁴

Forskning, ekonomiskt stöd och utbildning

Det finns behov av ökad kompetens inom gestaltungsområdet på många olika nivåer i samhället. Bland annat lyfter kommuner behov av fler gestaltungs-kunniga arkitekter i plan- och bygglovsprocessen. De nämner även behov av forskning inom stadsbyggnad och gestaltad livsmiljö, exempelvis om hur utformning i olika skalor kan bidra till långsiktigt värdeskapande. Boverket har inga egna forskningsmedel, vilket innebär att myndigheten varken kan medfinansiera projekt, samarbeta med forskare eller göra utlysningar. Nyttiggörande forskning kring komplexa frågeställningar kopplat till gestaltning, utveckling och förvaltning av fysisk miljö i alla skalor behövs. För att kunna ta ett större ansvar genom hela plan- och byggprocessen krävs även att utbildningar inom gestaltad livsmiljöområdet kan användas för att utbilda i ledarskap.

När utlysningar av forskningsmedel och andra ekonomiska stöd utformas bör kriterier om omsorgsfull gestaltning, kvalitet och hållbarhet i högre

³⁴ Slutrapport för regeringsuppdraget ”Samverkan om gestaltning av offentliga miljöer” sidan 12 - 14 (Boverkets diarienummer 2766/2010, Statens konstråds diarienummer 3.4/2010:99) och Statens konstråd 2013 https://statenskonstrad.se/app/uploads/2017/04/konsten-att-gestalta-offentliga-miljoer_2013.pdf, sidan 15 – 27. Hämtat 2020-10-14.

grad lyftas fram. Därigenom kan staten stödja en större bredd av aktörer och bidra till att målet för politikområdet nås.

Regional nivå

Länsstyrelsernas roll och mandat

Många kommuner, framförallt de mindre, är i stort behov av stöd i frågor kopplade till gestaltad livsmiljö. Därför tar Boverket fram vägledande dokument, lärande exempel med mera. Även länsstyrelserna har en viktig roll att stödja och vägleda kommunerna. Det saknas dock samstämmighet mellan länsstyrelserna huruvida denna roll är förenlig med deras myndighetsutövning. I dagsläget stödjer länsstyrelserna därför kommunerna i olika utsträckning. För att skapa enhetlighet i landet bör länsstyrelsernas stödjande och vägledande roll gentemot kommunerna förtydligas.

Regionernas roll och mandat

Både den regionala tillväxtpolitiken och politikområdet för gestaltad livsmiljö bygger på betydelsen av det platsspecifika. För att lyckas med politikområdena krävs mandat, förankring och kompetens samt en förmåga att samverka över styrnivåer och sektorer. Sedan 2019 styrs de regionala utvecklingsfrågorna av direktvalda politiker i landets 21 regioner. Förutom att en del regioner är nybildade är också många regionpolitiker nya efter valet 2018. Politiken för gestaltad livsmiljö antogs 2018. I kombination med att budgeten för regionala utvecklingsfrågor oftast är liten i förhållande till regionernas övriga ansvarsområden medför detta en stor risk att arbetet med gestaltad livsmiljö nedprioriteras.

En studie som Boverket har gjort visar att politikområdet ännu inte fått genomslag inom regionerna.³⁵ Samtidigt är intresset för politikområdet stort och många tjänstepersoner ser potentialen med att arbeta mer medvetet med frågan. Regionerna efterfrågar mer kunskap och inspiration.

Avsaknaden av nationellt krav på regionplanering är ett hinder för ett brett genomförande av gestaltad livsmiljö på den regionala nivån. Regionerna har en viktig roll gällande att visa regionala samband och hur regionen som helhet behöver utvecklas. Idag har dock bara Region Stockholm och Region Skåne ett tydligt mandat att arbeta med regionplanering och därigenom regionala planeringsperspektiv. Många tjänstepersoner lyfter också problemet med att många nationella utredningar och direktiv missar den regionala nivån, vilket gör att mandatet försvagas.

³⁵ Boverket 2020. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/omvardspaning/regionernas-roll-i-gestaltad-livsmiljo/>. Hämtat 2020-10-13.

Regionala planeringsperspektiv behövs eftersom vi lever oberoende av kommungränser. Många samhällsstrukturer och utmaningar behöver lyftas i större regionala sammanhang. Regionens attraktionskraft finns i de enskilda platserna och tillgängligheten mellan dem. Infrastrukturen är inte ett mål utan ett verktyg för att skapa tillgänglighet till attraktiva boendemiljöer, ett rikt stadsliv, rekreativa miljöer, spännande kulturscener, bra utbildning och en stark arbetsmarknad. Regionens utvecklingsstrategi ska kopplas till kommunernas översiktliga fysiska planering. Den snabba urbaniseringen innebär att utmaningarna alltmer fokuserar på städerna, samtidigt som relationen stad och land blir än mer väsentlig att hantera. Skapandet av långsiktigt bra boendemiljöer ska ske i en allt snabbare byggtakt, samtidigt som de strukturer som skapas kommer prägla våra miljöer under lång tid. Målet för gestaltad livsmiljö är därför relevant även ur ett regionalt planeringsperspektiv.

Kommunal nivå

Kompetens behövs

Boverket har flera gånger uppmärksammat kommunernas olika förutsättningar vad gäller resurser och kompetens för att arbeta med arkitektur och gestaltad livsmiljö.³⁶ Framförallt mindre kommuner saknar ofta viktiga kompetenser inom området så som planerare, arkitekter, landskapsarkitekter och bebyggelseantikvarier. Kommuner behöver bland annat kunskapsstöd samt tillgång till arenor för dialog och erfarenhetsutbyte. Det behövs även åtgärder för att säkerställa nödvändig kompetensbredd och för att skapa förutsättningar för fördjupande kollegiala samtal, även över kommungränser. Länsstyrelserna och regionerna kan här vara viktiga parter.

Svårt att få fäste i hela den kommunala organisationen

För att målet för gestaltad livsmiljö ska kunna nås behöver kunskapen om omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer finnas inom många av kommunens ansvarsområden. Även inom de områden som förvaltar miljöer för exempelvis vård, skola och omsorg. De som ansvarar för upphandlingar i ett byggprojekt, eller förvaltande av befintliga miljöer, behöver kunskap för att kunna ställa rätt kvalitetskrav och ta in rätt kompetenser. Många kommuner ser svårigheten med att frågor som berör politikområdet för gestaltad livsmiljö ligger inom olika kommunala bolag som arbetar utifrån sina respektive ägardirektiv och budgetanslag. Frågorna måste också komma

³⁶ Boverket 2017. <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publicationer/2017/underlag-till-nationell-arkitekturpolicy/> sida 25 - 27. Hämtat 2020-10-13.

in i kommunens markanvisningsprocess samt i kommunens arbete med offentliga rum och platser.

Många kommuner jobbar i dag i det som kallas stuprör, dvs utan helhetsperspektiv. Det kan vara mer uttalat i organisationer med stora förvaltningsenheter och långa avstånd mellan olika sakfrågor. Kommuner med arkitekturstrategier lyfter att svårigheten med implementeringen ligger just i detta samt att personalomsättningen är stor i större organisationer. Det påverkar även kunskapsbyggandet negativt. Det är viktigt att stärka kommunerna i att över förvaltningsgränserna föra kontinuerliga samtal om den gestaltade livsmiljön så att idéer kan brytas och olika professioner kan tillföra skilda perspektiv.

Svårighet att förvalta offentliga miljöer

Offentliga miljöer är viktiga för de som bor, verkar och lever på en plats samt fyller många sociala och ekologiska funktioner. Flera kommuner har svårt att avsätta medel till att förvalta sina offentliga rum på ett tillfredsställande och hållbart sätt. Detta resulterar i att det kvalitativa innehållet succesivt minskar samt att vissa funktioner kan tappas. I större kommuner med hög byggtakt genereras exploateringsmedel för att anlägga exempelvis nya parker medan driftsanslagen ligger kvar på samma nivå.

Frågorna måste finnas med i hela PBL- kedjan

I PBL återfinns frågor om arkitektur och gestaltad livsmiljö från översiktlig planering till byggande. Översiktsplaneverktyget är menat att vara en långsiktig utvecklingsstrategi, men det kan finnas risk för att översiktsplanen inte följs eftersom den inte är bindande. Långsiktiga kvaliteter och helhetssyn kan därmed komma att ersättas av kortsiktiga ekonomiska överväganden, vilket inte gynnar politikområdet. För att hålla ihop arbetet med arkitektur och gestaltad livsmiljö i ett längre perspektiv kan en arkitekturstrategi vara ett viktigt redskap.

Många kommuner ser begränsningar med detaljplaneverktyget vad gäller att arbeta med gestaltad livsmiljö. För att kunna arbeta med värden som ska skapas, istället för att i förväg reglera exakta utföranden, krävs att mer av gestaltningsfrågorna hanteras i bygglovskedet och att det där ges möjlighet till ett större inslag av kreativ dialog. En annan utmaning är att hitta utrymme till att följa upp arbetet med planer och lov och det som faktiskt är byggt, i syfte, i syfte att dra lärdom och kunna förbättra såväl strategier som processer.

Inriktning på fortsatt arbete

Planerade aktiviteter 2021

Verksamhetsplanering 2021

Boverket verksamhetsplanering för 2021 är ännu inte avslutad. Förslaget upplägg på arbetet med arkitektur och gestaltad livsmiljö är därför inte beslutad.

Boverket ser behov av att utveckla arbetet i en del pågående fokuseringar, vilket påverkar eventuella nya projekt. De behov som målgruppsanalysen lyfte fram inverkar också. Den kontinuerliga verksamheten som har byggts upp - och som bidrar till utveckling av kunskapsområdet - bör fortlöpa. En succesiv implementering av frågorna på hela Boverket föreslås.

Kontinuerligt arbete

Boverket ska fortsatt driva myndighetssamverkan mellan Boverket, RAÄ, ArkDes och Statens Konstråd. Myndigheten ska också fortsatt bevaka utvecklingen inom arkitekturområdet och fortsatt informera om rättsutvecklingen inom PBL. Löpande ska Boverket stödja länsstyrelserna i deras arbete. Boverket planerar att fortsätta sitt engagemang i Samverkansforum. En utveckling av olika nätverk planeras, till exempel med berörda universitet och högskolor. Förvaltning, utveckling och spridning av Boverkets vägledning och lansering av nya produkter ska ske.

Planerade fokuseringar (projekt) under 2021

- Implementering av strategisk plan på Boverket.
- Kunskapshöjande insatser kring arkitektur och hållbar gestaltad livsmiljö i kommuner.
- Förstudie om hinder och möjligheter i PBL gällande gestaltad livsmiljö med fokus på det materiella perspektivet.
- Lärande exempel om kvalitet i upphandling.
- Webbverktyg för kvalitet i upphandling (fortsatt arbete).
- Vägledning om utveckling av vårdens miljöer (fortsatt arbete)
- Vägledning om skolors och förskolors fysiska miljöer (fortsatt arbete).
- Vägledning utformning enligt PBL (fortsatt arbete).
- Eventuell förstudie om gestaltning och cirkularitet.

Viktiga områden att arbeta vidare med

Politikområdet för gestaltad livsmiljö är mångfasetterat och berör ett flertal aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Boverkets pågående och planerade verksamhet kopplat till regeringsuppdraget om arkitektur och gestaltad livsmiljö är ett viktigt bidrag för helheten. Även nedanstående områden är dock viktiga att arbeta vidare med för att politikområdet ska få ett bredare genomslag i samhället. Ansvaret för genomförandet delas av många.

En bred politik kräver breda uppdrag och långsiktighet

För att kunna prioritera samverkan mellan olika samhällsaktörer och samhällsnivåer – och därigenom bryta stuprör och skapa helhetssyn – finns det fortsatt ett stort behov av tydliga och långsiktiga samverkansuppdrag. Uppdragen bör sammantaget omfamna politikområdets fulla bredd. Boverket kan påverka i positiv riktning dels genom samverkan med andra myndigheter, dels genom en ökad förståelse för hur vårt arbete hänger samman med övriga statliga aktörers.

Ökad kunskap och kompetens

Kunskap och kompetens hos offentliga aktörer, akademi, näringsliv och civilsamhälle är viktigt. Att öka kunskap och kompetens ger engagemang och är en förutsättning för att politikområdet ska få genomslag i samhället. Kunskapshöjning och tillgång till relevant kompetens behövs hos många aktörer på lokal, regional och nationell nivå.

Det är viktigt att den kunskapsspridning Boverket genomför även belyser politikområdets fulla bredd, utan att mista de enskilda sakfrågorna. Det är också väsentligt att lyfta fram potentialen i begreppet gestaltad livsmiljö och visa att det är ett kraftfullt verktyg för hållbar utveckling av vårt samhälle.

Långsiktigt ekonomiskt perspektiv behövs

Många kommuner anser att kortsiktig ekonomisk styrning är det största hindret för att skapa och utveckla sociala och ekologiska värden i den byggda miljön. Ofta saknas även förvaltningsperspektivet, vilket på sikt blir kostsamt. Den kortsiktiga ekonomiska styrningen är ett hinder som kräver tvärvetenskapliga lösningar. Det finns här behov av nya uppdrag till myndigheter. Boverket kan påverka situationen inte minst genom sitt arbete inom Rådet för hållbara städer och med UHM, men även inom sitt vägledande uppdrag.

Främja återbruk och användning av hållbara material

Under de senaste decennierna har begreppet hållbar stadsutveckling succesivt utvecklats och hållbarhetsbegreppets samtliga dimensioner har lyfts fram allt tydligare. Även politiskt har synen förskjutits. Från ett fokus på exempelvis miljöteknikutveckling och exportpotential har statliga satsningar även kommit att inkludera sociala och kulturella perspektiv. Betydelsen av samarbete och samverkan har samtidigt betonats allt mer.

Allt fler aktörer lyfter fram betydelsen av att tillvarata det redan byggda, både samlade miljöer och de material dessa består av. Många aktörer anser att detta är det viktigaste hållbarhetsperspektivet när vi skapar, utvecklar och förvaltar våra livsmiljöer – inte minst ur ett klimatperspektiv. Vår byggda miljö berättar inte bara om vårt förflutna utan dessutom om redan använda naturresurser och redan bundet kapital. Det finns ett stort behov av kunskap inom detta område, exempelvis om hur möjligheterna till återbruk och ombyggnad av befintliga miljöer kan öka. Detta inkluderar en översyn av juridiska, organisatoriska och ekonomiska hinder. Boverket har här en roll att spela.

Främja hållbar utveckling av offentliga rum

De offentliga rummens betydelse för bland annat hälsa, känsla av sammanhang och ekosystemtjänster har tydliggjorts under senare tid - något som har förstärkts av rådande pandemi. Betydelsen har också blivit påtaglig i samband med uppförandet av de täta stadsdelar som tillkommit under senare år. Såväl Boverket som andra aktörer behöver utveckla sitt arbete med offentliga rum. I detta arbete bör även en rad sociala frågor som exempelvis trygghet, identitet och delaktighet inkluderas. Boverket bör lyfta perspektivet i hela sin verksamhet, exempelvis i arbetet med ekonomiska stöd.

Främja goda boendemiljöer

En rad frågor är kopplade till bostadens kvalitet och dess påverkan på långsiktigt värdeskapande ur socialt, ekologiskt och ekonomiskt perspektiv. Bostadens arkitektur kopplar exempelvis till hälsa, ofrivillig segregation, hyressättning, klimatpåverkan och energianvändning. Kunskap behöver utvecklas inom området och synergier med andra fält kartläggas. Boverket har här en roll att spela.

Främja perspektivet stad och land

Politikområdet för gestaltad livsmiljö berör hela Sverige: både små och stora kommuner samt både stad och landsbygd. Landsbygdsperspektivet behöver stärkas för att skapa förståelse för alla värden som finns och som kan skapas på landsbygderna och i gränslandet mellan stad och land.

Boverket har här en roll att spela, inte minst att utveckla sitt vägledningsarbete så att det bättre möte olika kommuners skilda förutsättningar.

Främja värdeskapande stadsstruktur

De stadsstrukturer vi utvecklar och förvaltar idag kommer att finnas kvar under mycket lång tid framöver. Genom ett medvetet och tvärsektorielt arbete kan strukturerna i högre grad bli långsiktig hållbara. Formen, i samtliga skalor, på våra städer och tätorter kopplar till frågor om exempelvis trygghet, hälsa, attraktivitet, ekosystemtjänster, fastighetsvärden och livsstil. Många aktörer, även inom akademin, lyfter fram att det saknas kunskap och kompetens inom området. Samt att dagens processer inte främjar nödvändig helhetssyn och långsiktighet. Boverket kan arbeta vidare med frågan om värdeskapande stadsbyggnad i exempelvis sitt vägledande uppdrag och inom befintliga nätverk.

Bilagor

1. Boverkets deltagande i andras arrangemang

Namn på arrangemang	Arrangör
2020	
WS Livsmiljöer & välbefinnande	Vinnova /Region Stockholm
Slutkonferens forskningsprogrammet Beyond Efficiency	KTH mfl lärosäten
Om utemiljö i vård	Region Blekinge
Aktörsnätverket för vårdens byggda miljöer	Aktörsnätverket för vårdens byggda miljöer
Avtal och framtid – om CVA:s utvecklingsprojekt	SKR och CVA
Armlängds eller armbåges avstånd?	Statens konstråd
Gestaltad livsmiljö	Region Jämtland / Härjedalen
Att gestalta livsmiljöer - samverkan för nya grepp i stadsutvecklingen	Sveriges arkitekter, Arkitekturdagarna
Om Boverkets uppdrag, gestaltad livsmiljö och synergier	Region Uppsalas,
Gestaltad livsmiljö	Göteborgs universitet
Konst och gestaltad livsmiljö	Region Blekinge och Statens konstråd
Regional kulturkonferens	Västra götalandregionen
Temadag	Samverkansforum
Om Boverkets uppdrag, gestaltad livsmiljö & synergier kring Nära Vård	SKR
Bostadsdag	Centrum för boendets arkitektur
Om Boverkets uppdrag, gestaltad livsmiljö& synergier	Nationellt nätverk för utemiljö i vården
Om hälsoplanering	Region Skåne,
Den hälsosamma staden	Movium / SLU
Om politikområdet gestaltad livsmiljö	SWECO architects
Socialt perspektiv i hållbar utveckling	Finansdepartementet
Panel real estate	Östersund
Arkitekturgala	Sveriges arkitekter, Stockholm
Rådslag gestaltad livsmiljö	Västra Götalandregionen
Europandag	European
Digitala Almedalen	

2019	
OM Boverkets uppdrag med fokus på vårdens miljöer	Aktörsnätverket Vårdens byggda miljöer
SKL:s presidieträff	SKR
Om Boverkets uppdrag, gestaltad livsmiljö & synergier med deras vägledning	Livsmedelsverket
Samtal om gestaltad livsmiljö	Dalarnas arkitekturråd
Modigt ledarskap i bygg- och fastighetsbranschen"	Impact arena
Stadsarkitekternas dag	Stadsarkitektföreningen
Nätverksträff Stadsutveckling	Helsingborgs stad
Navet för offentlig konst, "Första gången"	Statens konstråd
Landskapsdag	Trafikverket
Konferens om översiktsplanering	Länsstyrelsen i Jönköping
Om gestaltad livsmiljö	Länsstyrelsen Skåne
Kunskapsdag för nätverket nya stadsdelar	Boverket och Regeringskansliet
De fyra myndigheterna på Samverkansforum	Samverkansforum
Gestaltad livsmiljö	Blekinge tekniska högskola
Regional kulturkonferens	Region Uppsala
Nätverksträff för kommunala och regionala planerare	SKR
Träff	Knivsta kommun
Workshop om arkitektur och gestaltad livsmiljö	Dalarnas arkitekturråd
Studiebesök	Malmö stad
Stadsarkitekterna i Blekinge	Karlskrona kommun
Workshop om arkitektur och gestaltad livsmiljö	Länsstyrelsen Jönköping
Kick-off kring arbetet med regionplanen.	Region Skåne
Kommunträff på Länsstyrelsen	Länsstyrelsen Hallands län
Skånes samhällsbyggnadschefer och tekniska chefer	Kommunförbundet Skåne
Dialogmöte	Fortifikationsverket och akademiska hus
Workshop om arkitektur och gestaltad livsmiljö	Samverkansforum
Informationsmöte	Blekinge arkitektförening
Årsmöte	Sveriges offentliga inköpare

Nätverk för regionala planerare	SKR
Dialogmöte	Dalarnas arkitekturråd
Konferens	Kommunförbundet Skåne
Boverkets arbete med gestaltad livsmiljö	Karlskrona kommun/Boverket
SWECO´s hållbarhetsvecka	SWECO
Startmöte arbetsgrupp för hållbara städer	Nordiska ministerrådet/Boverket
Åre Wood innovation summit	Åre kommun mfl
Årsmöte	Föreningen för samhällsplanering
Urban HIST	Urban HIST, Slovakien
Gestaltad livsmiljö	Brinova/Karlskrona kommun
Slutkonferens Södertörnsmodellen	Södertörnskommunerna
Citylabdagen	Citylab / Sweden Green Building Council
Tillämpad stadsbyggnad	KTH
WS om hälsofrämjande samhällsplanering	Folkhälsomyndigheten
Om Boverkets uppdrag	Nationella Fastighetsrådet
Om Boverkets uppdrag	CVA, Politikerutbildning
Branschdagar	Kommunfonden
Om Boverkets uppdrag	Healthy cities
Höstkonferens	Forum Vårdbyggnad
Startmöte i syfte att berätta om vårduppdraget	ArkDes
Aktörsnätverket Vårdens byggda miljöer	Aktörsnätverket Vårdens byggda miljöer
Arena gestaltad livsmiljö	Form och designcenter, Malmö
Stadsbyggandets dag	Malmö stad
Om politikområdet gestaltad livsmiljö	Litauen, Vilnius
Årskongress	Stadsbyggnadsföreningen, Umeå
Jubileumslunch	Skönhetsrådet
Paneldebatt	Business arena
Arkitekturfestival	Stockholm
Socialt byggande	Chalmers
Strategiskt samtal om gestaltad livsmiljö	Örebro län
1% regeln o gestaltad livsmiljö	Statens konstråd
Samhällsbyggnadsdagarna	Stockholm Waterfront
Arkitekturdagar	Falun
Sharing cities	Sharing cities, Malmö
Nordic architecture fair	Nordic property expo

Edstav, projekt	Regeringskansliet
Utställningen LEK	Form och designcenter, Malmö
Om politikområdet gestaltad livsmiljö	Stockholms byggmästareförening
Om politikområdet gestaltad livsmiljö	Stockholms byggnadsförening
Möte med arkitekter	Sveriges arkitekter i mellannorrland
Kulturministeriet i Europa	Kulturdepartementet
Konferens tema arkitekturpolitik	Helsingfors
Byggemenskaper	Kungliga tekniska högskolan
Stadsträdgårdsmästarkongress	Uppsala
Om politikområdet gestaltad livsmiljö	Sveriges planerares riksförbund
Runda bordssamtal	Formas
Konferens inför forskningsproposition	IQ Samhällsbyggnad
Workshop med arkitektstudenter	Sveriges arkitekters ungdomsorganisation
Kulturarv	RAÄ mfl
Gestaltad livsmiljö, Amanda Lind	Sveriges arkitekter
Stadsliv	Jernhusen
Svenska stadskärnors utveckling	Föreningen Svenska stadskärnor
Rätten till bostad utifrån filmen the Shift	White Arkitekter, Malmö
Arkitekturprogram som politiskt styrdokument	Örebro kommun, Sveriges Arkitekter
Ett hållbart samhälle i förändring	Västsvenska arena
Minskar polariseringen mellan stad och landsbygd med bättre platsutveckling?	Mistra urban future
2018	
Plan- och bostadsdagarna	Länsstyrelsen i Kronoberg
Nordic report	Sustain Nordic, Boverket och ArkDes
Om gestaltad livsmiljö	Sveriges Arkitekter, Arkitekturdagarna
Avslutning av PBL projekt	Länsmuseet / Länsstyrelsen, Västra Götalandsregionen
Arena bygga skola	SKR, Forum bygga skola
Forum bygga skola	SKR, Forum bygga skola
Arkitektur i planeringsprocessen	Dalarnas arkitekturråd
Arkitekturdag Färgfabriken	Färgfabriken
Informationsmöte Näringsdepartementet	Boverket
Politik för gestaltad livsmiljö	IQ Samhällsbyggnad
Gestaltad livsmiljö	Sveriges arkitekter
Nordiska plan- och juristnätverket	Boverket

Urbancityfestival	EU (Urbactprogrammet), Lissabon
Gestaltad livsmiljö	SKR
Arkitekturfrukost	Sveriges arkitekter
Bostäder för alla - hur svårt kan det vara	SKR
Konferens om Gestaltad livsmiljö	SKR
Informationsmöte	Helsingborgs stad
Forum Vårdbyggnad	Forum Vårdbyggnad

2. Boverkets leveranser

Typ av leverans	Innehåll	Status
2020		
Övergripande hälso-planering kopplat till byggd miljö	Förstudie, behovet av nya former för samordnad planering för vårdens fysiska miljöer. Internt bruk för bedömning av fortsatt arbete.	Okt
Utformningskravet i PBL	Vägledning till i första hand kommunernas plan- och byggmyndigheter om tillämpningen av PBL:s reglering avseende god form-, färg-, och materialverkan, varsamhet, förvanskning och god helhetsverkan. Del 1 beräknas publiceras i dec 2020.	Dec
Webbverktyg upphandlingsförfaranden	Prototyp metodstöd/webbverktyg upphandlingsförfaranden. I samarbete med UHM.	Dec
Byggd miljö för nära vård	Vägledning om hur hög arkitektonisk kvalitet i planering, byggande, inredning, drift och förvaltning av vårdens miljöer kan genomföras.	Q1 21
Skolor och förskolors fysiska miljö	Vägledning för att öka kunskapen hos berörda aktörer om hur nya förskole- och skolmiljöer bör utformas och hur befintliga förskole- och skolmiljöer kan utvecklas och moderniseras. Boverket 2020. https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbets-satt/skolors-miljo/ . Hämtat 2020-10-13.	Okt+Dec
Arkitekturstrategier	Vägledning i syfte att ge kommunerna argument och stöd i deras arkitekturstrategiska arbete. Boverket 2020. https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetssatt/arkitekturstrategi/ . Hämtat 2020-10-13.	Publicerad
Regionernas roll i gestaltad livsmiljö	Förstudie koppling mellan regional utveckling och gestaltad livsmiljö. Boverket 2020. https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/omvarldspaning/regionernas-roll-i-gestaltad-livsmiljo/ . Hämtat 2020-10-13.	Publicerad

Lärande exempel vårdens miljöer	Exempelsamling i syfte att sprida kunskap och öka förståelsen för vilken betydelse som en omsorgsfullt gestaltad vårdmiljö innebär. Boverket 2020. https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetssatt/vardens-miljoer/la-rande-exempel2/ . Hämtat 2020-10-13.	Publicerad
Lärande exempel skolor och förskolor	Exempelsamling i syfte att sprida kunskap om planering, utformning och förvaltning av goda lärmiljöer. https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetssatt/skolors-miljo/skolor-och-forskolor/	Publicerad
PBL för privatpraktiserande arkitekter	Webbutbildning om tillämpning av PBL med fokus på regler om byggnader och byggnadet. Boverket 2020. https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetssatt/skolors-miljo/skolor-och-forskolor/ . Hämtat 2020-10-13.	Publicerad
PBL och kulturvärden	Webbutbildning om PBL:s krav vad gäller kulturmiljö samt hur kulturvärden i den fysiska miljön kan tillvaratas. Boverket 2020. https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/pbl-akademien/pbl-webbutbildningar/kultur/ . Hämtat 2020-10-13.	Publicerad
2019		
Metodstöd offentliga beställare	Förstudie för att belysa möjliga metodstöd till hjälp för offentliga beställare av arkitektur och gestaltad livsmiljö. Internt bruk för bedömning av fortsatt arbete.	Publicerad
Länsstyrelsernas behov	Förstudie om på vilket sätt Boverket kan stödja länsstyrelserna i deras arbete och vad man vill samtala om. Boverket 2020. https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/omvarldspaning/lansstyrelsernas-behov/ . Hämtat 2020-10-13.	Publicerad
Konsten att bygga en stad	Skrift för att inspirera och reflektera över organisering och utformning av de städer och stadsdelar då och nu.	Publicerad

	Boverket 2019. https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2019/konstent-bygga-en-stad/ . Hämtat 2020-10-13.	
Utformningskraven i PBL	Kortare vägledning om tolkning av 8 kap PBL om utformningskravet god form-, färg- och materialverkan. Boverket 2020. https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/kulturvarden/kulturvarden-i-plan---och-bygglagen/krav-pa-byggnadsverk-och-tomter/varsamhetskravet/ . Hämtat 2020-10-13.	Publicerad
Introduktion av PBL för förtroendevalda	Webbutbildning med avsnitt med riksarkitekten som berättar om varför den nya politiken är viktig för politiker för att använda som verktyg och möjlighet. Boverket 2019. https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/roller-och-ansvar/byggnadsnamnden/fortroendevalda/ . Hämtat 2020-10-13.	Publicerad
Ny på jobbet som översiktsplanerare	Webbutbildning där arkitekturfrågorna lyfts fram och visar på att arkitekturen är en central i arbetet. Boverket 2019. https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/pbl-akademin/pbl-webbutbildningar/npj_op/ . Hämtat 2020-10-13.	Publicerad
2018		
Skolans nya plats i staden	Introduktion till studie av hur fem kommuner med stark befolkningstillväxt planerar för grundskolor. https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2017/skolans-nya-plats-i-staden/ Boverket 20220. https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2017/skolans-nya-plats-i-staden/ . Hämtat 2020-10-13.	Publicerad

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se